

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av 7 kap. i konsumentskyddslagen, 36 kap. 6 § i strafflagen och 4 § i räntelagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det ändringar av 7 kap. om konsumentkrediter i konsumentskyddslagen, bestämmelsen om kreditöcker i strafflagen och bestämmelsen om dröjsmålsräntans belopp i räntelagen. Propositionens huvudsakliga syfte är att minska de problem som förekommit i utbudet av s.k. snabbkrediter.

Enligt förslaget måste man också i marknadsföringen av små och kortfristiga krediter uppge kreditens effektiva årsränta. På detta sätt förbättras konsumenternas möjligheter till korrekt information om priset på snabbkrediter och andra kortfristiga krediter. Samtidigt underlättas prisjämförelser mellan dessa krediter och andra krediter. För att förhindra missbruk föreslås också ett tillägg till 7 kap. i konsumentskyddslagen, dvs. kreditgivaren ska bli skyldig att noggrant kontrollera identiteten på den som söker lån. I syfte att minska oövertäckt kredittagning föreslås det också att kapitlet ska få en bestämmelse som förbjuder att medel som beviljas med stöd av ett konsumentkreditavtal genast betalas ut till konsumenten i sådana fall där kre-

diten söks och beviljas sent på kvällen eller natten.

Meningen är att bestämmelsen om kreditöcker ska moderniseras. Räntans och andra kostnaders oskälighet ska bedömas i förhållande till kreditgivarens prestation med beaktande av de omständigheter som räknas upp i bestämmelsen och som i regel påverkar räntans storlek. Denna ändring behövs till följd av utvecklingen på kreditmarknaden.

I propositionen föreslås dessutom en ändring av den bestämmelse i räntelagen i vilken det görs möjligt att ta ut en ränta som är högre än den lagfästa dröjsmålsräntan i sådana fall där den ränta som tagits ut under kreditiden har varit högre än den lagfästa dröjsmålsräntan. Syftet är att underlätta situationen för de konsumenter som råkat i betalningssvårigheter och att förhindra överskuld-sättning.

Lagarna avses träda i kraft cirka tre månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa. Ändringarna av de avtalsrättsliga bestämmelserna ska gälla avtal som ingås efter det att lagarna har trätt i kraft.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	4
2.1 Gällande rätt	4
Allmänt	4
Konsumentkrediter	5
Distansförsäljning av finansiella tjänster och finansiella instrument	6
Identifiering och verifiering av den kreditsökande.....	6
Ocker	7
Dröjsmålsränta.....	7
2.2 Internationell utveckling, utländsk lagstiftning och EG-lagstiftning	7
EG-lagstiftning	7
Snabbkrediter i de övriga EU- och EES-länderna	8
Regleringen av snabbkrediter, särskilt i andra nordiska länder.....	8
Lagstiftningen om ocker i andra nordiska länder	10
Lagstiftningen om dröjsmålsränta i andra nordiska länder	11
2.3 Myndighetsdirektiv	11
Rekommendation av Delegationen för ekonomihantering om angivande av den effektiva årsräntan	11
Riktlinjer inom konsumenträtt.....	11
Dataombudsmannens ställningstaganden	12
2.4 Självreglering	12
2.5 Åtgärder för att förhindra överskuldssättning.....	13
2.6 Bedömning av nuläget	14
Snabbkrediter.....	14
Strafflagens bestämmelser om ocker.....	15
Dröjsmålsräntor på konsumentkrediter	15
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	16
3.1 Allmänt.....	16
3.2 De viktigaste förslagen.....	16
Utvidgad skyldighet att meddela den effektiva årsräntan	16
Identifiering av kunden och kontroll av kundens identitet	16
Begränsningar som gäller överlåtande av medel.....	17
Ocker	18
Dröjsmålsränta.....	18
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	19
4.1 Ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för myndigheterna	19
4.2 Konsekvenser för konsumenterna och kreditgivarna	20
4.3 Andra samhälleliga konsekvenser.....	21
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	22
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	22
DETALJMOTIVERING	23
1 LAGFÖRSLAG	23
1.1 Konsumentskyddslagen.....	23

7 kap.	Konsumentkrediter.....	23
1.2	Strafflagen.....	25
36 kap.	Om bedrägeri och annan oredlighet.....	25
1.3	Räntelagen.....	27
2	IKRAFTTRÄDANDE.....	27
3	FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	28
	LAGFÖRSLAG.....	30
	1. Lag om ändring av 7 kap. i konsumentskyddslagen.....	30
	2. Lag om ändring av 36 kap. 6 § i strafflagen.....	32
	3. Lag om ändring av 4 § i räntelagen.....	33
	BILAGA.....	34
	PARALLELLTEXT.....	34
	1. Lag om ändring av 7 kap. i konsumentskyddslagen.....	34
	2. Lag om ändring av 36 kap. 6 § i strafflagen.....	38
	3. Lag om ändring av 4 § i räntelagen.....	40

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Med snabbkredit avses i regel små konsumentkrediter som erhålls snabbt för kortare tid än tre månader. De beviljas privatpersoner som ansöker om kredit genom textmeddelande (*sms-lån*) eller över internet (*internetlån*). Någon säkerhet krävs inte för dessa lån. Storleken på de lån som tillhandahålls varierar i regel från några tiotal euro till flera hundra euro och lånetiderna varierar mellan en vecka och några månader. För snabblån anges kreditens pris ofta i form av olika hanterings- och expeditiionsavgifter i stället för ränta. När dessa avgifter omräknas till effektiv årsränta kan denna bli mycket hög.

Snabblånemarknaden har vuxit kraftigt under de allra senaste åren. Hösten 2005 fanns ca 20 snabblåneföretag enligt företags- och organisationsdatasystemet medan de sannolikt uppgår till ca 50 i dagens läge.

Antalet beviljade snabbkrediter har registrerats från och med ingången av 2008, vilket betyder att de exakta uppgifterna om utvecklingen finns att tillgå endast för en kort tid. Enligt statistikcentralen beviljades 2008 sammanlagt över en miljon nya snabbkrediter. De snabbkrediter som beviljats under nämnda statistikperiod uppgick till sammanlagt något under 188 miljoner euro. I fråga om dessa krediter betalades olika avgifter till ett sammanlagt belopp på mer än 44 miljoner euro, dvs. kostnaderna för snabbkrediterna utgjorde i snitt 24 procent av det beviljade lånekapitalet. Under perioden i fråga uppgick en snabbkredit i snitt till ca 183 euro med en återbetalningstid på 27 dygn.

Enligt Suomen Asiakastieto Oy:s kreditupplysningsregister ökade domarna om indrivning mot privatpersoner i gruppen konto- och engångskrediter och finansieringsbolagsfordringar från drygt 20 000 domar till knappt 80 000 domar under åren 2005—2008, medan den sammanlagda andelen andra indrivningsdomar minskade något under samma tid. År 2008 gällde mer än 37 000 domar om konto- och engångskrediter samt fi-

nansieringsbolagsfordringar fordringar på mindre än 300 euro och de gällde mer än 23 000 personer. År 2007 meddelades ca 25 000 sådana mindre indrivningsdomar mot över 11 000 personer. Enligt Suomen Asiakastieto Oy:s bedömning gäller dessa domar om små fordringar huvudsakligen obetalda snabbkrediter.

Hösten 2007 beställde justitieministeriet en rapport av Rättspolitiska forskningsinstitutet för att få närmare uppgifter om vem som tar snabblån och särskilt om dem som råkat i betalningssvårigheter till följd av dessa krediter. Utöver betalningssvårigheter utredde man också avtalsvillkor som snabblåneföretagen använder i sin kreditgivning. Rapporten *Maksuvaikeudet pikaluottomarkkinoilla* blev färdig i september 2008.

I rapporten granskades avtalsvillkoren på internet i 48 snabblåneföretag i februari 2008. Det visade sig att sju av 48 snabblåneföretag, dvs. 15 procent, uppgav att de beviljar krediter dygnet runt. Något över hälften av snabblåneföretagen uppgav den effektiva årsräntan i sin marknadsföring. Beroende av lånebelopp och betalningstid blev den effektiva årsräntan för krediterna 206—1034 procent enligt ett formulär för räknande av räntan som Delegationen för ekonomihantering rekommenderar. I snitt uppgick räntan till 554 procent.

I rapporten granskades också bl.a. gäldenärernas åldersfördelning och regionala fördelning, antalet obetalda snabbkrediter per gäldenär och hur indrivningsärendena blivit föremål för utmätning. Resultaten har kommenterats närmare i betänkandet av arbetsgruppen för snabbkrediter (arbetsgruppsbetänkande 2008:7).

2 Nuläge

2.1 Gällande rätt

Allmänt

Konsumentkrediter regleras i 7 kap. i konsumentskyddslagen (38/1978). Bestämmel-

serna i kapitlet gäller också utbudet av snabblån, med de undantag som beskrivs nedan i texten. På snabblån tillämpas dessutom bestämmelserna i 6 a kap. om distansförsäljning av finansiella tjänster och finansiella instrument. Det finns inte några särskilda konsumenträttsliga bestämmelser om snabbkrediter.

I Finland finns inga näringsrättsliga bestämmelser om utbudet av konsumentkrediter. Varken förhandstillstånd eller förhandsregistrering förutsätts för att en verksamhetsutövare ska få tillhandahålla snabblån eller andra konsumentkrediter.

Konsumentkrediter

Konsumentskyddslagens 7 kap. gäller konsumentkrediter, dvs. krediter som en näringsidkare enligt avtal lämnar eller lovar att lämna en konsument som lån, betalningsanstånd eller som något annat motsvarande ekonomiskt arrangemang (1 §). I princip tillämpas bestämmelserna i 7 kap. också på snabblån.

Alla bestämmelser i 7 kap. gäller dock inte krediter där kredittiden är högst tre månader. Med kredittid avses den tid inom vilken en kredit ska återbetalas. På de kortfristiga krediterna tillämpas inte bestämmelserna om att den effektiva årsräntan ska uppges i marknadsföringen, och inte heller bestämmelserna om de upplysningar som ska lämnas innan avtal ingås. Bestämmelserna om innehållet i och formen hos ett kreditavtal gäller inte heller utom i sådana fall där krediten kan användas med hjälp av ett kreditkort eller någon annan motsvarande identifierare. Dessutom gäller inte heller bestämmelsen om konsumentens rätt att betala en konsumentkredit innan den förfaller till betalning (4 §). Det ansågs motiverat att undanta kortfristiga krediter från de nämnda bestämmelsernas tillämpningsområde för att inte försvåra köp av t.ex. livsmedel på konto där hela saldot betalas en eller två gånger per månad och där det inte uppkommer några kreditkostnader (RP 88/1985 rd). I förordningen om undantag vid tillämpningen av vissa stadganden i 7 kap. konsumentskyddslagen (1602/1993) föreskrivs vidare att en näringsidkare är skyldig

att uppge den effektiva räntan endast om kreditbeloppet är minst 1 000 mark.

När konsumentkredit tillhandahålls vid distansförsäljning, dvs. genom användning av en distansutbudsmetod som näringsidkaren organiserat så att det endast är ett eller flera medel för distanskommunikation som används för att ingå avtalet och för den marknadsföring som föregår avtalet, har konsumenten rätt att frånträda kreditavtalet inom 14 dagar (11 a § 1 mom.). Konsumenten har dock inte rätt att frånträda avtalet om avtalsparterna redan har fullgjort sina samtliga avtalsförpliktelser på konsumentens uttryckliga begäran (11 a § 2 mom.). Någon hävningsrätt finns sålunda inte efter det att konsumenten har återbetalat krediten. Om en konsument frånträder ett avtal, får som ersättning av konsumenten krävas den effektiva räntan för den tid som krediten stått till konsumentens förfogande. Någon ersättning får dock inte krävas om kreditgivaren inte på förhand har meddelat konsumenten att den effektiva årsräntan kommer att debiteras eller om kreditgivaren har börjat fullgöra avtalet utan konsumentens uttryckliga begäran. (11 a § 3 mom.)

Konsumenten ska, utan dröjsmål och senast 30 dagar efter det att meddelandet om frånträde har avsänts, till kreditgivaren återbära de medel som konsumenten tagit emot i enlighet med kreditavtalet, annars återgår avtalet inte (11 b §). Konsumenten får dock avhålla sig från att fullgöra sin egen återbäringskyldighet tills kreditgivaren fullgör sin motsvarande skyldighet. Kreditgivaren ska, utan dröjsmål och senast 30 dagar efter det att denne fått meddelandet om frånträde, till konsumenten återbära alla prestationer som kreditgivaren tagit emot i enlighet med avtalet. Från de prestationer som ska återbäras får dock den effektiva räntan avdras.

I 7 kap. är 10—19 § tvingande till fördel för konsumenten (20 §) och efterlevnaden av kapitlets bestämmelser övervakas av konsumentombudsmannen, Konsumentverket och länsstyrelserna i egenskap av distriktsförvaltningsmyndigheter. Tillsyn utövas också av Finansinspektionen i sådana fall där konsumentkrediter tillhandahålls av ett kreditinstitut eller ett annat organ som ska övervakas av Finansinspektionen. (24 §)

Distansförsäljning av finansiella tjänster och finansiella instrument

Kapitel 6 a i konsumentskyddslagen gäller distansförsäljning av finansiella tjänster och finansiella instrument. I kapitlet avses med finansiella tjänster bl.a. krediter som en näringsidkare tillhandahåller för konsumenter (1 §), vilket betyder att även snabbkrediter är sådana finansiella tjänster som avses i kapitlet.

Den som tillhandahåller snabbkrediter ska ge konsumenten de upplysningar som avses i 6 a kap. 6—9 § i god tid innan kreditavtalet ingås. Informationen gäller näringsidkaren, den finansiella tjänsten, dvs. här snabbkrediten, distansavtalet och rättsmedel som står till buds.

Principen är att den information och de villkor som omfattas av upplysningsplikten ska ges till konsumenten i god tid innan avtalet ingås personligen, skriftligen eller på elektronisk väg så att konsumenten kan spara och reproducera upplysningarna i oförändrad form. Om avtalet på konsumentens begäran ingås med hjälp av ett sådant medel för distanskommunikation att upplysningarna och avtalsvillkoren inte kan ges till konsumenten på avsett sätt innan avtalet ingås, ska upplysningarna och avtalsvillkoren tillställas konsumenten utan dröjsmål på det här angivna sättet efter det att avtalet har ingåtts (11 §).

Bestämmelserna i kapitlet är tvingande gentemot konsumenten (3 §).

Identifiering och verifiering av den kreditsökande

Metoderna för elektronisk identifiering kan delas in i svag och stark identifiering/autentisering. Stark autentisering innebär något som användaren känner till (t.ex. användarnamn), innehar (t.ex. lista på lösenord, säkerhetsräknare eller annan utrustning som genererar engångskoder) eller som användaren är (t.ex. fingeravtryck). Två av dessa krav ska uppfyllas samtidigt, för att identifieringen ska uppfylla kravet på stark autentisering. I Finland har man allmänt ansett att åtminstone Befolkningsregistercentralens medborgarcertifikat och bankernas s.k. Tupas-certifikat är starka autentiseringssystem.

I lagstiftningen åläggs kreditgivaren inte någon uttrycklig skyldighet att identifiera och verifiera sina kunder. Med identifiering avses här att kundens identitet kontrolleras med hjälp av uppgifter som kunden lämnar, medan verifiering avser att kundens identitet kontrolleras med hjälp av handlingar eller uppgifter som härrör ur en säker och oberoende källa.

Kreditinstitut och finansiella institut och andra rapporteringsskyldiga enligt lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism (503/2008) ska i de situationer som anges i 7 §, dvs. t.ex. när ett fast kundförhållande etableras, identifiera sin kund och kontrollera kundens identitet för att förhindra och utreda penningtvätt och finansiering av terrorism. Omfattningen av de åtgärder som förutsätts är beroende av riskbedömningen. Om kunden, produkten, tjänsten eller affärstransaktionen innebär låg risk för penningtvätt och finansiering av terrorism räcker det med förenklad kundkontroll (12 §). Är däremot risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism högre än vanligt, t.ex. om kunden identifieras på distans, ska den rapporteringsskyldiga vidta skärpt kundkontroll (18 §).

Enligt lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism finns det tre sätt för den rapporteringsskyldiga att minska den större risk för penningtvätt och finansiering av terrorism som eventuellt kan finnas i samband med identifiering på distans (18 §). För det första kan kundens identitet kontrolleras med hjälp av ytterligare handlingar och uppgifter från en pålitlig källa, t.ex. genom att jämföra de uppgifter som kunden lämnat med de uppgifter som finns i befolkningsregistret. Ett annat sätt är att säkerställa att betalningen i samband med affärstransaktionen görs från ett kreditinstituts konto eller betalas in på ett konto som tidigare öppnats i kundens namn. Det tredje sättet är att kontrollera kundens identitet med ett kvalificerat certifikat som avses i lagen om elektroniska signaturer (14/2003), eller med hjälp av någon annan teknik för elektronisk identifiering som är informationssäker och bevislig. Den rapporteringsskyldiga ska efter riskbedömning bedö-

ma vilket eller vilka av dessa sätt som behövs.

Genom lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism har Finland införlivat Europaparlamentets och rådets direktiv om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism (2005/60/EG, i det följande *tredje penningtvättsdirektivet*), som antogs den 26 oktober 2005.

Ocker

Avsikten med bestämmelserna om ocker i strafflagen (39/1889) är att förhindra ett ekonomiskt utnyttjande i avtalsförhållanden av den som är i nöd eller på annat sätt har en svagare ställning än sin avtalspart. Lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (228/1929) ger civilrättsligt skydd mot ocker. Enligt 31 § är rättshandlingar som tillkommit som ett resultat av ocker ogiltiga.

Bestämmelserna om brottet ocker återfinns i 36 kap. 6 och 7 § i strafflagen. Enligt 6 § 1 mom. ska den dömas för ocker som genom att utnyttja någon annans ekonomiska trångmål eller annars trängda läge, beroende ställning, oförstånd eller lättsinne vid ett avtal eller någon annan rättshandling för sig eller annan utverkar eller betingar en sådan ekonomisk förmån som står i uppenbart missförhållande till vederlaget. Momentet innehåller grundrekvisitetet för s.k. sakocker.

Bestämmelserna om kreditocker, dvs. ränteocker finns i 6 § 2 mom. Enligt momentet ska även den dömas för ocker som vid kreditgivning för sig eller någon annan tar emot eller betingar ränta eller annan ekonomisk förmån som avsevärt överstiger den sedvanliga ränta som vid motsvarande kreditgivning uppbärs av de penninginrättningar som står under offentlig tillsyn. Enligt förarbetena till lagen (RP 66/1988 rd) avses med tagande av ränta faktiskt emottagande eller uppbärande av ränta, medan betingande av ränta innebär att ett bindande ränteavtal har kommit till stånd. I det sistnämnda fallet behöver ränta emellertid inte ens ha förfallit till betalning.

För att kreditocker ska vara straffbart förutsetts det enligt förarbetena inte att den oskäligen räntan har tagits eller betingats genom

utnyttjande av sådana förhållanden eller omständigheter som nämns i 1 mom. Det räcker med att räntan klart kan påvisas vara oskäligt hög. Såsom måttstock vid bedömningen av räntans oskälighet används den gängse räntenivå som depositionsbankerna iakttar i sin kreditgivning. Enligt förarbetena kan man visserligen också beakta kreditgivarens risk i det enskilda fallet som kan motivera en överskridning av den sedvanliga bankräntan.

Dröjsmålsränta

I räntelagen (633/1982) föreskrivs om ränta på penninggäld. Skyldigheten att betala ränta bestäms enligt räntelagen, om inte något annat följer av gäldenärens förbindelse eller av handelsbruk eller om inget annat är föreskrivet (2 §). På konsumentkrediter får dock inte tas ut ränta som är högre än dröjsmålsräntan enligt 4 § 1 mom. i räntelagen, utom i det fall att en ränta som är högre än den lagstadgade dröjsmålsräntan redan har betalats för gälden för tiden före förfallodagen. I dessa fall ska dröjsmålsräntan betalas enligt samma grund som före förfallodagen. (2 och 4 §)

Det är skäl att märka att i fråga om konsumentkrediter kommer en högre ränta än den lagstadgade dröjsmålsräntan i fråga efter förfallodagen endast i sådana fall där ränta uttryckligen uppburits före förfallodagen. Detta betyder att kontoöppningsarvode eller andra engångsarvoden, t.ex. hanterings- och expeditionsavgifter som är typiska för snabbkrediter, varken kan ändras till s.k. löpande ränta vid betalningsförsening eller fortsätta att tas ut under dröjsmålstiden.

2.2 Internationell utveckling, utländsk lagstiftning och EG-lagstiftning

EG-lagstiftning

Rådets direktiv 87/102/EEG av den 22 december 1986 gäller konsumentkrediter. Det har ersatts av det nya konsumentkreditdirektivet av den 23 april 2008 (Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG). Medlemsstaterna ska före den 12 maj 2010 anta och offentliggöra de bestämmelser som är nödvändiga för

att följa direktivet. Bestämmelserna ska tillämpas från och med den 12 maj 2010.

Det nya konsumentkreditdirektivet gäller inte kreditavtal som avser ett sammanlagt kreditbelopp på mindre 200 euro eller mer än 75 000 euro. Det blir beroende av nationell prövning om direktivets bestämmelser ska tillämpas också på dessa krediter eller om t.ex. särskilda bestämmelser ska gälla dessa krediter.

Det nya konsumentkreditdirektivet innehåller bestämmelser om standardupplysningar i reklam, om förhandsupplysningar, om skyldigheten att kontrollera konsumentens kreditvärdighet, om upplysningar som ska finnas i kreditavtalet, om ångerrätten och om förtidsåterbetalning. Direktivet innehåller också en modell för uträknandet av den effektiva räntan.

Snabbkrediter i de övriga EU- och EES-länderna

Våren 2007 sammanställde Finansinspektionen en rapport om konsumentkreditavtal och ansvarsfull kreditgivning i andra medlemsstater i Europeiska unionen (EU). Det var fråga om en enkätundersökning som besvarades av 22 medlemsländer i EU eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), dvs. av Bulgarien, Cypern, Estland, Frankrike, Grekland, Holland, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Malta, Norge, Portugal, Rumänien, Slovakien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Tyskland, Ungern, Österrike).

Våren 2007 fanns internetlån i nio av de länder som besvarade enkäten (Estland, Holland, Irland, Litauen, Norge, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Tyskland) och sms-lån i tre länder (Estland, Norge, Sverige). Andra former av snabbkrediter, t.ex. lån som ska betalas tillbaka på avlöningsdagen (payday loans), lån som levereras till hemmet eller andra små penninglån fanns i sju länder (Holland, Irland, Lettland, Malta, Storbritannien, Tyskland, Ungern). Vid tidpunkten för enkäten fanns ingen snabblånsverksamhet alls i åtta av de länder som svarade på enkäten (Bulgarien, Cypern, Frankrike, Grekland, Portugal, Rumänien, Slovakien, Spanien) och två länder uppgav inte något (Italien, Öster-

rike). Enkätundersökningen visade att sms-lånen hade medfört problem. I regel gällde problemen missbruk, betalningssvårigheter för ungdomar, reklamförfaranden och oönska aktörer.

Det bör noteras att snabbkrediterna har blivit betydligt vanligare i Europa efter det att enkäten gjordes. Numera erbjuds sådana krediter som motsvarar de finska snabbkrediterna i åtminstone femton europeiska länder.

Åtta av de länder som svarade på enkäten (Estland, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Norge, Ungern, Österrike) uppgav att regelverket för konsumentkrediter är fullt tillämpligt också på smålån och kortfristiga lån. I fjorton av länderna har smålån och kortfristiga krediter undantagits, antingen helt eller delvis (Bulgarien, Cypern, Frankrike, Holland, Litauen, Malta, Portugal, Rumänien, Slovakien, Storbritannien, Spanien, Sverige, Tjeckien, Tyskland).

I tretton av de länder som svarade på enkäten måste den effektiva årsräntan uppges också för smålån och kortfristiga krediter. I åtta av dessa länder (Bulgarien, Irland, Italien, Lettland, Storbritannien, Tyskland, Ungern, Österrike) ska den effektiva räntan anges med hjälp av formeln i konsumentkreditdirektivet, medan man i fem länder (Estland, Frankrike, Grekland, Malta, Norge) ska uppges den effektiva årsräntan med hjälp av en särskild formel som framgår av den nationella lagstiftningen. I Portugal ska den effektiva årsräntan anges med hjälp av direktivets formel när lånesumman är större än 149,63 euro och lånet lämnas av ett kreditinstitut. Också i Spanien ska den effektiva årsräntan uppges endast för lån i kreditinstitut och då ska man använda en särskild formel enligt den nationella lagstiftningen. I sju av de länder som svarade på enkäten (Cypern, Holland, Litauen, Rumänien, Slovakien, Sverige, Tjeckien) behöver den effektiva årsräntan inte uppges för smålån och kortfristiga krediter.

Regleringen av snabbkrediter, särskilt i andra nordiska länder

Sverige

I svensk lagstiftning finns inte några särskilda bestämmelser om snabbkrediter. På

dem tillämpas i princip samma bestämmelser i konsumentkreditlagen (1992:830) som på andra konsumentkrediter. På kortfristiga små krediter tillämpas dock inte bestämmelserna om skyldigheten att uppge den effektiva årsräntan och inte heller bestämmelserna om skyldigheten att ingå skriftligt avtal. På dessa krediter tillämpas inte heller bestämmelsen om kreditgivarens skyldighet att göra en bedömning av konsumentens kreditvärdighet.

I den svenska konsumentskyddslagstiftningen åläggs inte kreditgivaren någon skyldighet att kontrollera kundens identitet. Av lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (2009:62), som bygger på det tredje penningtvättsdirektivet, följer dock att näringsidkaren i vissa fall, t.ex. vid etablering av ett affärsförhållande, ska vidta grundläggande åtgärder för kundkännedom. På samma sätt som i den finska lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism beror åtgärdernas omfattning enligt den svenska lagen av risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Om risken är stor, t.ex. i de fall där kännedom om kunden inhämtas på distans, ska skärpta åtgärder vidtas.

I svensk lagstiftning begränsas inte vare sig tiden för ingående av ett kreditavtal eller tidpunkten för utbetalning av medel.

Enligt uppgift från det svenska justitiedepartementet kommer behovet av revidering av lagstiftningen kring sms-lån att ses över i samband med införlivandet av det nya konsumentkreditdirektivet.

Norge

I Norge regleras konsumentkrediterna av finansavtalslagen (Lov om finansavtaler og finansoppdrag; finansavtaleloven 1999:46). Bestämmelserna är tillämpliga också på små och kortfristiga krediter.

Enligt den norska finansavtalslagen ska en kreditgivare för att uppfylla sin upplysningsplikt underrätta den lånesökande om bl.a. den effektiva räntan, nominella räntan och andra kostnader som konsumenten ska betala. Motsvarande uppgifter ska också meddelas i det egentliga kreditavtalet. Förhandsuppgifterna ska lämnas skriftligt och kreditavtalet ska likaså upprättas skriftligt.

Förhandsuppgifterna och kreditavtalet kan också lämnas respektive upprättas i elektronisk form om kunden så önskar. Dessutom förutsätts det att avtalets innehåll ska finnas tillgängligt för kunden vid tidpunkten för tecknandet av avtal och att den verifieringsmetod som använts är tillräckligt säker för att garantera att avtalets innehåll motsvarar vad som avsetts.

Enligt lagens förarbeten (Ot prp nr 41, 1998—1999) ska verifieringsmetoden för det första vara lämplig för att identifiera avsändaren av meddelanden som har samband med tecknandet av avtal. För det andra ska det vara möjligt att påvisa att avsikten med meddelandena var att teckna ett bindande avtal. För det tredje ska verifieringsmetoden kunna fungera som bevis i en eventuell senare tvist om avtalets existens och innehåll. I förarbetena har det ansetts att man i lagen inte bör ge någon konkret definition av säker verifieringsmetod, eftersom det pågår en fortlöpande teknisk och juridisk utveckling. När en metod ska anses säker är beroende av både avtalets innehåll och den teknik som är tillgänglig vid tidpunkten för tecknandet av avtalet. Om det är fråga om ett kreditavtal med en konsument, kan endast elektroniska signaturer eller någon annan lika säker verifieringsmetod anses som en säker metod.

I norsk lagstiftning har varken tidpunkten för tecknandet av kreditavtal eller för utbetalning av medlen begränsats.

Danmark

I Danmark regleras konsumentkrediterna i kreditavtalslagen (lov om kreditaftaler; kreditaftaleloven 1990:398). Krediter på mindre än tre månader har dock undantagits helt och hållet från lagens tillämpningsområde. Dessutom har små krediter undantagits från tillämpningen av bestämmelserna i lagens 2 kap. om upplysningsplikten. Av den danska marknadsföringslagen (lov om markedsføring; 1389:2005) följer dock att bl.a. en kredits effektiva årsränta ska uppges i sådana fall där marknadsföringen sker på elektronisk väg, t.ex. på kreditgivarens webbsajt, på ett sådant sätt att konsumenten också har möjlighet att ansöka om lån på elektronisk väg.

I den danska konsumentskyddslagstiftningen har kreditgivaren inte ålagts att kontrollera kundens identitet. I den danska penningtvättslagen (lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme; nr 442:2007), som bygger på det tredje penningtvättsdirektivet, åläggs bl.a. de som i affärsmässigt syfte tillhandahåller konsumentkrediter att identifiera sina kunder. På samma sätt som i den finska lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism beror åtgärdernas omfattning enligt den danska lagen av en riskbedömning. En effektiviserad identifieringsplikt ska iakttas bl.a. i de fall där kännedom om kunden inhämtas på distans.

I dansk lagstiftning begränsas inte vare sig tiden för ingående av ett kreditavtal eller tidpunkten för utbetalning av medel.

Lagstiftningen om ocker i andra nordiska länder

Sverige

Enligt den svenska brottsbalken (1962:700) döms även den för ocker som vid kreditgivning i näringsverksamhet eller i annan verksamhet, som bedrivs vanemässigt eller annars i större omfattning, bereder sig ränta eller annan ekonomisk förmån, som står i uppenbart missförhållande till motprestationen. Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter inte att låntagaren är i trångmål.

Högsta domstolen i Sverige (HD) tog i sitt prejudikat NJA 1995 s. 430 ställning till om rekvisitet för ränteocker hade uppfyllts när den effektiva årsränta som tagits ut av ett kreditbolag på små och kortfristiga krediter utan säkerhet uppgick till mer än 120 procent. I domskälen påpekade HD att den effektiva årsräntan inte i sig räckte som grund för bedömningen av om rekvisitet för ocker var uppfyllt. Man måste också beakta lånevillkoren i sin helhet och särskilt kreditrisken, lånetiden och lånebeloppet. Dessutom måste de kostnader som kreditgivaren haft för att skaffa fram finansiering beaktas. Med beaktande av även dessa omständigheter

stannade HD för att den ekonomiska förmån som svaranden haft stod i uppenbart missförhållande till motprestationen och dömde kreditbolagets representant för kreditocker.

Norge

I den norska strafflagen (Straffeloven 1902:10) finns inga särskilda bestämmelser om ränteocker. På ränteocker tillämpas den allmänna bestämmelsen om ocker (åger). Enligt norska strafflagen straffas den för ocker som vid en rättshandling utnyttjar någon annans nöd, lättsinne, oförstånd eller beroende ställning för att utverka eller betinga ett vederlag som med beaktande av föreliggande omständigheter står i ett påtagligt missförhållande till motprestationen, eller den som medverkar till detta. Detsamma gäller den som övertagit ett sådant krav med kännedom om dess beskaffenhet och som gör kravet gällande eller överför det på någon annan, eller medverkar till detta.

Danmark

I den danska strafflagen (Straffeloven 1930:126) finns inga särskilda bestämmelser om ränteocker. På ränteocker tillämpas den allmänna bestämmelsen om ocker (åger). Enligt danska strafflagen döms den för ocker som utnyttjar någon annans betydande ekonomiska eller personliga trångmål, oförstånd, obetänksamhet eller beroende ställning i samband med tecknande av avtal i syfte att utverka eller betinga ekonomisk förmån som står i uppenbart missförhållande till motprestationen eller för att utverka ekonomisk förmån i ett avtalsförhållande där ingen ersättning ska betalas. Bestämmelsen om ocker kompletteras också av strafflagens bestämmelse enligt vilken det är straffbart att i samband med tecknande av avtal på ett opassande sätt utnyttja motpartens ekonomiska svårigheter eller dennes svagare ställning på annat sätt. Den sistnämnda bestämmelsen kan bli tillämplig endast i sådana fall där villkoren i ockerbestämmelsen inte uppfylls.

Lagstiftningen om dröjsmålsränta i andra nordiska länder

Sverige

I Sverige regleras dröjsmålsräntan på det förmögenhetsrättsliga området i räntelagen (1975:635). Bestämmelserna är dispositiva, med undantag av bestämmelsen om jämkning av dröjsmålsräntan. Överenskommelse kan i detta fall inte träffas till gäldenärens nackdel.

Dröjsmålsräntan är den referensränta som varje kalenderhalvår fastställs av svenska Riksbanken med tillägg av åtta procentenheter. Om ränta löper när en fordran förfaller till betalning, ska räntan i fortsättningen utgå enligt samma räntefot. Dröjsmålsräntan ska dock lägst utgå enligt vad som fastställs i lag.

Norge

I Norge regleras dröjsmålsräntan för penningsskulder inom det förmögenhetsrättsliga området i 1978 års lag (Lov om renter ved forsinket betaling m.m., 1976:100). Bestämmelserna är tvingande till förmån för konsumenten.

Dröjsmålsräntan är den styrränta som Norges Bank fastställer med ett tillägg av sju procentenheter. I fråga om konsumenter kan dock en lägre dröjsmålsränta fastställas. Om ränta löper innan fordran förfallit till betalning, kan denna ränta uppbäras i stället för dröjsmålsränta även efter förfallodagen.

Danmark

Den danska räntelagen (Lov om renter ved forsinket betaling m.v.; renteloven 1977:638) tillämpas på penningsskulder inom det förmögenhetsrättsliga området.

Dröjsmålsräntan är den officiella låneränta som fastställts av Danmarks Nationalbank med en tilläggs marginal om sju procent. Justitieministern kan vartannat år ändra räntan efter förhandlingar med Nationalbanken och Ekonomi- och näringsministeriet. Marginalen får dock inte vara lägre än sju procentenheter. En ränta som är högre än den lagfästa dröjsmålsräntan får dock inte fastställas i sådana fall där borgenären är en näringsidkare

och gäldenären är en konsument. Om borgenären har uppburit ränta på fordran före förfallodagen och denna ränta har varit högre än den lagfästa dröjsmålsräntan, får den högre räntan uppbäras också efter förfallodagen.

Bestämmelserna gäller inte avtal som ingås med kreditinstitut som är godkända av staten.

2.3 Myndighetsdirektiv

Rekommendation av Delegationen för ekonomihantering om angivande av den effektiva årsräntan

Även om skyldigheten i konsumentskyddslagen att uppge den effektiva årsräntan inte gäller konsumentkrediter med en lånetid under tre månader eller ett lånebelopp under 168,19 euro, har Delegationen för ekonomihantering gett en rekommendation den 23 november 2006 enligt vilken den effektiva årsräntan bör anges vid all marknadsföring av specificerade engångskrediter, oberoende av kreditens löptid, belopp eller vilket reklammedium som används. Den effektiva årsräntan bör anges på ett sätt som lätt fångar konsumentens uppmärksamhet och är klart urskiljbart.

Den effektiva årsräntan för en kredit ska i regel anges med hjälp av formeln i konsumentkreditdirektivet (handels- och industriministeriets beslut 874/1986 om ändring av handels- och industriministeriets beslut om tillämpningen av vissa stadganden i 7 kap. konsumentskyddslagen, 1 §). Enligt rekommendationen från Delegationen för ekonomihantering får dock en från direktivet avvikande, förenklad formel användas om det är fråga om korta eller små krediter.

Riktlinjer inom konsumenträtt

Konsumentombudsmannen har utfärdat följande riktlinjer avseende snabbkrediter:

- grundläggande regler för distansförsäljning av konsumentkrediter (augusti 2006)
- grundläggande regler för företagare & sms-lån (januari 2007).

I riktlinjerna erinrar konsumentombudsmannen bl.a. om den förhandsinformation som ska lämnas vid marknadsföringen, om ångerrätten och ångerbestämmelsernas tving-

ande natur och om att gäldenärens intresse ska beaktas.

Konsumentombudsmannen har betonat att marknadsföringen av krediter ska vara saklig. I marknadsföringen ska inte sådana sloganer användas som förleder till överilade lånebeslut. Krediter får inte marknadsföras som lätta och snabba sätt att balansera ekonomin. Konsumentombudsmannen har också ansett att det inte är lämpligt att i samband med sms-lån erbjuda andra produkter på köpet eller att använda sig av marknadsföringslotterier.

Konsumentombudsmannen har förutsatt att kreditgivaren ska se till att konsumenten under låneprocessen ges tillräckligt med tid för läsning av kreditvillkoren och för att kontrollera lånets pris samt för att spara eller skriva ut kreditvillkoren.

Konsumentombudsmannen har också tagit ställning till tidpunkterna för långivningen. Konsumentombudsmannen har ansett att god kreditgivningssed förutsätter att lånetjänsten begränsas till sådana klockslag som inte ökar överilad kredittagning. För att uppfylla detta krav bör tjänsten vara stängd vardagar mellan klockan 21 och 06 samt på veckoslut och helger. Konsumentombudsmannen har i en ansökan den 16 januari 2008 till marknadsdomstolen ansett att ett kreditutbud dygnet runt står i strid mot den allmänna klausulen i 2 kap. 1 § i konsumentskyddslagen. Marknadsdomstolen har inte ännu fattat något beslut i saken.

Konsumentombudsmannen har fått anmälningar om fall där den som sökt lån har fått lån genom att använda en annan persons personbeteckning och dennes mobiltelefon. Därför har konsumentombudsmannen ansett att det system som de företag som beviljar sms-lån använder för närvarande inte är tillräckligt säkra för konsumenterna. Konsumentombudsmannen har erinrat om befintliga säkra elektroniska identifieringssystem och även påmint om att den som upprätthåller ett kreditsystem också svarar för systemets säkerhet.

Dataombudsmannens ställningstaganden

År 2006 utredde dataombudsmannens byrå hur företag som beviljar sms-lån hanterat

personuppgifter. I detta syfte skickade dataombudsmannen en begäran till 13 snabblåneföretag där man efterfrågade bl.a. hur företagen hade identifierat dem som sökte lån.

Svaren gav vid handen att den identifieringsmetod som används mest i dag är att snabblåneföretaget (den registeransvarige) identifierar den som söker lån genom att jämföra de uppgifter som denne uppger med motsvarande uppgifter om innehavaren av den anslutning som låneansökan kommer från. Med hänsyn till aktsamhets- och felfrihetskravet i personuppgiftslagen (523/1999) kan detta inte anses vara tillräckligt. Dataombudsmannen har också bett datasekretessnämnden utreda ett sådant fall. I sitt avgörande (nr 1/22.1.2008) omfattade nämnden dataombudsmannens uppfattning. I avgörandet beaktade datasekretessnämnden att den registeransvarige fattade sitt beslut om snabbkrediten på automatiserad väg och nämnden hänvisade till 31 § i personuppgiftslagen enligt vilken den registeransvariges skyldighet att se till skyddet av den registrerades rättigheter betonas när det är fråga om automatiserade beslut. Den registeransvarige överklagade datasekretessnämndens beslut till Helsingfors förvaltningsdomstol, men förvaltningsdomstolen förkastade besväret (beslut 3.4.2009 nr 09/0330/2). Beslutet har ännu inte vunnit laga kraft.

2.4 Självregering

Suomen Pienlainayhdistys ry (*Småkreditföreningen*) grundades 2007 och dess syfte är att främja god kreditgivningssed. Sex företag som beviljar snabblån hör till föreningen.

Småkreditföreningen har utarbetat etiska regler för smålånsverksamhet och dess medlemsföretag har förbundit sig att följa dessa regler. I reglerna förpliktas medlemsföretagen bl.a. att uppge ett låns effektiva årsränta, att sträva efter att begränsa långivningen natetid så att inga lån normalt beviljas mellan kl. 24.00 och 06.00 och att använda säkra och till buds stående metoder för att på ett säkert sätt fastställa den sökandes identitet. Småkreditföreningens styrelse fastställer de sanktioner som följer om någon bryter mot de etiska reglerna.

I de etiska reglerna fastställs att de principer som uttrycks i dem ska tillämpas flexibelt med hänsyn till varje enskilt falls särdrag och verksamhetens natur särskilt som en tjänst som använder sig av medel för distanskommunikation. I de etiska reglerna påpekas det också att föreningens bestämmelser varken ersätter eller kompletterar avtal mellan enskilda kreditgivare och kredittagare och att de etiska reglerna inte ger personer och organ utanför föreningen rätt att lägga fram krav som gäller föreningens medlemmar.

2.5 Åtgärder för att förhindra överskuldssättning

Konsumenterna behöver allt bättre insikter och färdigheter i ekonomihantering bl.a. till följd av den tekniska utvecklingen och de ökade valmöjligheterna. Attitydfostran, särskilt vad gäller unga personer, har en central ställning i fråga om hanteringen av ekonomi och skulder, och därför har man i allt högre grad fokuserat på undervisning i ekonomisk kunskap i skolor och utbildningsanstalter de senaste åren. I grundskolorna har undervisningen i samhällslära ökat från två veckotimmar till tre under 2004–2006 i samband med att nya läroplaner tagits i bruk. Strävan har varit att särskilt betona innehållet i undervisningen i ekonomisk kunskap. I fråga om samhällsläran i gymnasier har man tagit in en obligatorisk kurs i ekonomisk kunskap och i samtliga yrkesinriktade grundexamen ingår samhälls- och arbetslivskunskap som ett viktigt läroämne.

Delegationen för ekonomihantering som bl.a. ska främja kunskaperna, fostran och forskning i ekonomihantering har på samma sätt som Konsumentverket och olika organisationer producerat läromedel för grundskolan, gymnasiet och yrkesskolorna. Delegationen har också ordnat informationsmöten och kampanjer om centrala frågor med anknytning till ekonomihantering.

Försvarsmakten deltar i arbetet som avser att förhindra att unga människor får skuldproblem. I det material som överlämnas vid uppståden betonas det att penning- och bankaffärer bör skötas redan innan man inträder i militärtjänst. De ungdomar som riskerar att

marginaliseras vägleds också att kontakta de kommunala skuldrådgivningarna. Försvarsmakten har dessutom socialkuratorer som kan hjälpa de värnpliktiga med frågor om social trygghet och före hemförlovningen informerar man varje beväring om möjligheten till hemförlovningssamtal där penningfrågor och skuldrådgivning spelar en central roll. Beväringstjänsten når årligen ut till hela den manliga årsklassen 19–20-åringar och 500 kvinnor som gör frivillig militärtjänst.

Lagen om utkomststöd (1412/1997) ändrades 2008 så att behandlingen av frågor om utkomststöd fick tydliga tidsramar. I bråds-kande fall ska ett beslut om utkomststöd fattas samma eller senast följande vardag efter ansökan och i andra fall utan dröjsmål senast den sjunde vardagen efter att ansökan inkommit (14 a §). Dessutom ska klienten ges tillfälle till personligt samtal med en socialarbetare eller socialhandledare senast den sjunde vardagen efter det att klienten har begärt detta. Korta handläggningstider för utkomststodsfrågor bidrar till att minska eventuella skuldproblem hos klienterna och kan också förhindra att sådana uppkommer, eftersom klienter utan utkomst inte behöver anlita andra finansieringsmöjligheter, t.ex. lån, under längre tider i dessa fall.

Kommunerna producerar tjänster för ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning i syfte att förhindra överskuldssättning och för att åtgärda följderna. Ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning togs in i lagstiftningen 2000 och den är avgiftsfri för kunderna. Inom rådgivningsverksamheten ges privatpersoner bl.a. upplysningar och råd om skötseln av ekonomi och skulder. De får hjälp med att utarbeta en hushållsbudget och med att utreda på vilket sätt gäldenärens ekonomiska problem kan lösas och hur gäldenären kunde nå förlikning med sina fordringsägare (lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning 713/2000).

Dessutom kan kommunerna ordna social kreditgivning i den omfattning de beslutar. Syftet med social kreditgivning är att förhindra ekonomisk utslagning och att främja mottagarens eller familjens förmåga att klara sig på egen hand. Om en kommun beslutar att ordna social kreditgivning, ska den fastställa grunderna för beviljandet med beak-

tande av vad som föreskrivs i lagen om social kreditgivning (1133/2002). Social kreditgivning gör det också möjligt att få kredit på rimliga villkor för personer som på grund av små inkomster och tillgångar inte har denna möjlighet på något annat sätt men som har förmåga att klara av återbetalningen av krediten.

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (Stakes) gjorde 2008 en statistikenkät om social kreditgivning. Enkäten besvarades av 359 kommuner, av vilka 19 meddelade att de tillhandahållit social kreditgivning 2007. Befolkningsunderlaget i dessa kommuner omfattade ca 22 procent av hela landets befolkning. Dessutom uppgav 15 kommuner att de kommer att få eller planerar social kreditgivning. Enligt det konsumentpolitiska program som statsrådet antog för åren 2008–2011 ska ibruktagandet av social kreditgivning främjas på ett heltäckande sätt i hela landet liksom också ekonomisk rådgivning och vägledning i anslutning till detta.

2.6 Bedömning av nuläget

Snabbkrediter

Snabbkrediter är en rätt ny kreditprodukt med en kraftigt växande marknad under de allra senaste åren. Snabbkrediterna karakteriseras av att det går snabbt att både söka och bevilja dem. På grund av denna snabba tillgång lockas särskilt yngre konsumenter till ogenomtänkt kredittagning. I vissa fall har också det faktum att en del av snabblåneföretagen beviljar lån sent på kvällen och under natten lett till oöverbärgade beslut. Snabbkrediterna har lett till betalningssvårigheter särskilt hos unga konsumenter, vilket förklarats närmare i arbetsgruppspromemorian 2008:7.

Priset på snabbkrediterna är ofta rätt högt och det anges i regel som hanterings- och expeditionskostnader i stället för som ränta. Långgivaren är inte skyldig att uppge den effektiva årsräntan i samband med marknadsföringen av små och kortfristiga krediter, och därför är det svårt för konsumenten att jämföra priset på snabbkrediterna med priset på andra krediter. En del av snabblåneföretag

har visserligen till följd av rekommendationerna från Delegationen för ekonomihandling börjat uppge den effektiva årsräntan på sina krediter, men också i dessa fall är det problem eftersom den effektiva årsränta som räknas ut enligt rekommendationen inte är jämförbar med den effektiva årsränta som räknas ut enligt konsumentskyddslagen. Den effektiva årsräntan för ett litet kortfristigt lån är lägre om den räknas ut enligt den förenklade formel som finns i rekommendationen än vad den skulle vara om den räknades ut enligt konsumentskyddslagen.

Det har också förekommit problem i samband med kontrollen av den kreditsökandes identitet. Polisen känner till fall där en person fått ett snabbkreditföretag att betala ut lån till personens konto genom att han eller hon har använt en annan persons mobiltelefon och personbeteckning. Dessutom har Konsumentverket fått anmälningar om fall där minderåriga har tagit snabblån via föräldrarnas mobiltelefoner. Enligt Småkreditföreningens statistik sker det i autentiseringen ca ett fel per 5 000 beviljade lån. Enligt Statistikcentralen beviljades sammanlagt ca en miljon nya snabbkrediter 2008, vilket betyder att det görs ca 200 autentiseringsfel varje år. Eftersom missbruk inom familjen inte alltid kommer till det kreditgivande företagets kännedom, är antalet fel de facto ännu fler än 200 per år.

I dagens läge finns det inte i lagstiftningen någon uttrycklig skyldighet för kreditgivarna att noggrant kontrollera den sökandes identitet, och i praktiken avviker snabbkreditföretagens autentiseringsmetoder från varandra i fråga om säkerheten. En del av snabbkreditföretagen kontrollerar t.ex. den sökandes identitet endast genom att titta efter att de uppgifter som lämnas av den som uppger sig vara kreditsökande är desamma som uppgifterna för innehavaren av den telefonanslutning som ansökan kommit från. Även om lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism föreskriver att kunden ska identifieras och att kundens identitet ska kontrolleras i vissa fall, t.ex. när ett fast kundförhållande etableras, beror omfattningen av de förutsatta identifieringsåtgärderna också i detta fall på risken för penningtvätt och finansiering av terro-

rism. Eftersom sannolikheten för att snabbkrediter skulle användas för penningtvätt och finansiering av terrorism är liten, är det möjligt att en metod som i konsumentskyddsperspektiv inte kan anses tillräcklig uppfyller autentiseringsskyldigheten enligt lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism.

Snabbkrediterna har stått under intensifierad övervakning av myndigheterna, särskilt konsumentombudsmannen och dataombudsmannen, under de senaste åren och övervakningen har lett till att vissa brister som förekommit i utbudet av snabbkrediter har reducerats. Vissa problem som beskrivits i det föregående kan däremot inte åtgärdas på ett effektivt sätt med stöd av gällande lag. Därför finns det behov av ändring av lagstiftningen, särskilt konsumentskyddslagens 7 kap. om konsumentkrediter.

Alla problem som förorsakas av utbudet av snabbkrediter kan inte åtgärdas genom lagstiftning. En viktig roll i det förebyggande arbetet har bl.a. den fostran i ekonomiska frågor som sker inom den grundläggande utbildningen och utbildningen på mellanstadiet. Den ger ungdomarna bättre förutsättningar att fatta beslut om den egna ekonomin. Att man tar till snabbkrediter kan minskas även genom att sådana sociala krediter som beviljas med rimliga villkor finns tillgängliga i större omfattning.

Dessutom bör det betonas att båda avtalsparterna ska handla ansvarsfullt när beslut om en kredit fattas. Kreditgivaren är en professionell näringsidkare och har ett tydligare ansvar, men ett visst omdöme kan också förutsättas hos den konsument som tar lån.

Strafflagens bestämmelser om ocker

De stora kreditkostnaderna för snabbkrediter och andra krediter kan i vissa fall bli föremål för bedömning enligt strafflagens bestämmelser om ocker, även om de gällande ockerbestämmelserna passar väldigt dåligt på snabbkrediter. När bestämmelserna om ocker bereddes på 1980-tal avvek kreditmarknaden i hög grad från dagens läge. Man höll på att avveckla systemet för reglering av de räntor som uppbärs på krediter, kreditmarknaden

var mer enhetlig än i dagens läge och det fanns inget utbud av dagens små och kortfristiga krediter som kan erhållas med hjälp av medel för distanskommunikation. Dessutom är rättspraxisen om ocker liten i Finland, och det finns inte information om ett enda nationellt fall där svaranden varit en professionell kreditgivare. Till följd av utvecklingen på kreditmarknaden är det nödvändigt att uppdatera bestämmelsen om kreditocker.

Dröjsmålsräntor på konsumentkrediter

Det finns sådana konsumentkrediter på marknaden där den ränta som uppbärs före förfallodagen överskrider den lagstadgade dröjsmålsräntan. I dessa fall har kreditgivaren rätt att ta ut denna högre ränta på skulden även efter det att den har förfallit till betalning. Enligt en kartläggning som Konsumentverket har gjort varierar den löpande räntan på dessa konsumentkrediter mellan ca 12 procent och strax under 30 procent, dvs. dröjsmålsräntan för de dyraste krediterna kan var mycket hög i jämförelse med den lagstadgade dröjsmålsräntan som för närvarande är 9,5 procent. Även om en tillräckligt hög dröjsmålsränta är ett effektivt sätt att säkerställa att betalningarna sker i rätt tid, utgör alltför stränga dröjsmålsstraff inte nödvändigtvis något stöd för betalningen av skulderna. I stället kan de leda till oskälig belastning för gäldenären och i värsta fall till en skuldspiral och slutligen till överskuldssättning. Dagens reglering kan också anses vara socialt orättvis med hänsyn till dem som har små inkomster och de mindre bemedlade. De kan i regel endast få kredit mot hög ränta och de får sålunda inte heller något skydd av det lagstadgade förseningsrätetaket.

De höga dröjsmålsräntorna har varit ett problem uttryckligen i fråga om vissa traditionella konsumentkrediter. I fråga om snabblånen har motsvarande problem inte förekommit, eftersom de hanterings- och expeditionsavgifter som är typiska för snabbkrediterna inte kan ombildas till löpande ränta när betalningen dröjer. Enligt lag kan indrivningen av dem sålunda inte fortsätta under dröjsmålstiden.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Allmänt

Förslagets huvudsakliga syfte är att åtgärda problem som förekommit i utbudet av snabbkrediter. Av konkurrensneutralitetsskäl är det i flera fall inte motiverat att begränsa de föreslagna bestämmelserna till endast snabbkrediter, utan meningen är att de också ska gälla andra krediter.

Det är viktigt att märka att även den aktuella helhetsreformen av konsumentkreditlagstiftningen kommer att påverka utbudet av snabbkrediter. Reformen bereds som ett särskilt projekt och i detta syfte tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp för konsumentkrediter i oktober 2008. Arbetsgruppen har i uppdrag att utarbeta förslag till införlivande av det nya konsumentkreditdirektivet. Dessutom ska arbetsgruppen kartlägga och bereda författningsförslag bl.a. om, och i vilken omfattning, det är skäl att ha bestämmelser som föreskriver att snabbkrediter och andra konsumentkrediter ska vara näringar som förutsätter registrering. Arbetsgruppen ska också undersöka hur man mest ändamålsenligt skulle kunna främja ansvarsfulla förfaranden såväl vid kreditgivning som under ett pågående kreditförhållande. Arbetsgruppens förslag ska färdigställas före utgången av oktober 2009.

Till skillnad från de andra bestämmelserna i förslaget gäller de föreslagna bestämmelserna om dröjsmålsräntans högsta belopp inte snabbkrediter, utan problem som gäldenärerna fått till följd av utbudet av traditionella konsumentkrediter.

3.2 De viktigaste förslagen

Utvidgad skyldighet att meddela den effektiva årsräntan

Det föreslås en utvidgning av skyldigheten att uppge den effektiva årsräntan enligt 7 kap. i konsumentskyddslagen så att den också ska gälla kortfristiga och små krediter. Meningen är att ge konsumenterna bättre möjligheter att jämföra de till buds stående kreditprodukterna. På detta sätt kunde man

också främja att konsumenterna baserar sina kreditbeslut på saklig information.

Enligt förslaget ska skyldigheten att uppge den effektiva årsräntan utvidgas till att gälla inte bara snabbkrediter utan även kortfristiga nyttighetsbundna krediter, eftersom det inte är motiverat att i fråga om anmälningssplikten behandla dessa krediter på ett sätt som avviker från övriga krediter. På detta sätt kan man säkerställa konsumenternas möjligheter att jämföra alla slag av kreditprodukter.

På samma sätt som för närvarande ska vid anstånd med betalningen betalningstidpunkten sättas över en månad efter det att fakturan skickades eller betalningskravet framställdes för att bestämmelserna om konsumentkredit över huvud taget ska kunna tillämpas. Om alltså en konsument enligt avtal fått rätt att betala priset på en nyttighet, antingen delvis eller helt efter det att varan överlåtits eller tjänsten utförts, så att betalningstiden är högst 30 dagar, tillämpas bestämmelserna om konsumentkredit inte och den effektiva årsräntan behöver inte uppges.

För bättre jämförelsemöjligheter föreslås det också att den effektiva årsräntan ska uppges för alla krediter med hjälp av den formel som avses i konsumentskyddslagen och som bygger på EU-lagstiftningen. Ett alternativ kunde vara att man vid beräkningen av den effektiva årsräntan på små och kortfristiga krediter skulle använda den förenklade formel som avses i rekommendationen från Delegationen för ekonomihantering. Om formeln i rekommendationen används blir dock den effektiva årsräntan på små och kortfristiga krediter lägre än om formeln enligt konsumentskyddslagen används, dvs. den förenklade formeln skulle i vissa fall kunna ge en felaktig bild av snabbkreditens pris jämfört med priset på andra krediter. Därför anses det motiverat att samma formel, dvs. den som bygger på EU-lagstiftningen, ska användas för alla krediter.

Identifiering av kunden och kontroll av kundens identitet

Det föreslås ett tillägg till 7 kap. i konsumentskyddslagen enligt vilket kreditgivaren ska bli skyldig att noggrant kontrollera identiteten på den som söker lån. Bestämmelsen

förbättrar den i dagens läge otillfredsställande situationen där en bristfällig autentisering har möjliggjort missbruk och man har kunnat få ett lån på sitt eget konto genom att använda en annan persons mobiltelefon, adressuppgifter och personbeteckning.

Den föreslagna bestämmelsen avviker från regleringen i lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism bl.a. så att omfattningen av de förutsatta åtgärderna inte ska bygga på en riskbedömning. Även syftet med den föreslagna bestämmelsen avviker från lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism. Syftet med den lagen är att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism, medan de bestämmelser som nu föreslås strävar efter att förhindra missbruk vid upptagning av lån och därigenom förbättra konsumentskyddet.

Enligt förslaget ska en stark autentiseringsmetod användas i de fall där kontrollen sker elektroniskt. Sådana starka elektroniska autentiseringsmetoder är för närvarande åtminstone Tupas-certifikat och Befolkningsregistercentralens certifikat som kan finnas på bankkort eller ID-kort. Enligt Finansbranschens Centralförbund rf fanns det ca 4,7 miljoner avtal om Tupas-certifikat i Finland vid utgången av 2008 och det kan antas att denna siffra kommer att stiga ytterligare.

I syfte att främja en fungerande och trygg marknad avseende starka elektroniska autentiseringsmetoder har ett särskilt lagförslag beretts om stark autentisering och elektroniska signaturer (RP 36/2009 rd) som bl.a. innehåller bestämmelser om de villkor som en autentiseringsmetod ska uppfylla för att kunna kallas stark. När den lagen har antagits och trätt i kraft kommer bestämmelserna i den att ange vilka metoder som ska betraktas som starka elektroniska autentiseringsmetoder och vilka metoder en kreditgivare ska kunna använda för att kontrollera en kredit-sökandes identitet på elektronisk väg. Det kan antas att lagen kommer att leda till att det under de närmaste åren kommer ut nya starka elektroniska autentiseringsmetoder på marknaden, särskilt s.k. mobilcertifikat.

Om en kreditgivare redan tidigare har kontrollerat en konsuments identitet på ett sådant noggrant sätt som avses i bestämmelsen, ska

konsumentens identitet enligt förslaget kunna kontrolleras även med hjälp av en personlig identifierare som han eller hon fått. Även om man i princip inte bör främja användningen av sådana svaga autentiseringsmetoder i lagstiftningen, behövs den föreslagna bestämmelsen för att det inte skall bli helt omöjligt att söka sms-lån på grund av avsaknaden av mobilcertifikat eller annan för ändamålet lämpliga autentisering.

De föreslagna bestämmelserna ska gälla alla penningkrediter som tillhandahålls för konsumenter och alla nyttighetsbundna kontokrediter. Detta betyder att nyttighetsbundna engångskrediter inte kommer att omfattas av tillämpningsområdet. Det typiska är att sådana krediter beviljas i samband med traditionell postförsäljning. I fråga om dessa krediter har det enligt uppgift från Konsumentverket inte förekommit liknande missbruk som i fråga om snabbkrediterna och därför föreslås det att bestämmelserna inte ska omfatta dessa krediter.

Begränsningar som gäller överlåtande av medel

Det föreslås att konsumentskyddslagen ska få en bestämmelse som förbjuder att medel som beviljats med stöd av ett konsumentkreditavtal betalas ut till konsumenten före klockan sju om konsumentkrediten söks och beviljas mellan klockan 23 och 7. Bestämmelsen anses nödvändig av den anledningen att kredit som söks sent på kvällen eller natten och där också kreditbeslutet fattas och medlen betalas ut till konsumenten under denna tid bidrar till att öka ogenomtänkt kreditupptagning. Ett alternativ kunde vara att inte heller vare sig kreditansökan eller kreditbeslut skulle kunna inlämnas respektive fattas på natten. Eftersom konsumenternas arbetstider och andra sätt att använda tiden varierar, anses det inte motiverat med en så kraftig begränsning. I stället ska konsumenten också i fortsättningen kunna söka kredit under natten, t.ex. hos en nätbank, och banken ska också kunna bevilja krediten, men medlen får inte genast sättas in på konsumentens konto.

Det är skäl att märka att bestämmelsen begränsar utbetalningar endast till konsumenten.

ter. När en konsument köper varor eller tjänster på kredit t.ex. på webben skickas betalningen i regel direkt till försäljaren. I fråga om näthandel och annan distansförsäljning har konsumenten rätt att häva ett avtal om en vara eller tjänst inom 14 dagar, varvid också det kreditavtal som gäller affären automatiskt upphör att gälla. Därför behöver bestämmelsen om utbetalning inte gälla dessa fall.

Enligt förslaget ska tidsgränserna inte gälla höjning av kreditgränserna för kontokrediter, dvs. det ska också i fortsättningen vara möjligt att höja kreditgränsen för en kontokredit mellan klockan 23 och 7 på ett sådant sätt att krediten genast kan användas efter detta. Detta undantag behövs för att det ska vara möjligt att höja kreditgränsen t.ex. i utlandet, oberoende av tidsskillnaderna.

Ocker

Det föreslås att strafflagens bestämmelse om s.k. kreditocker ska moderniseras för det första så att uppburen eller betingad ränta inte längre ska jämföras med den ränta som vid motsvarande kreditgivning uppbärs av penninginrättningar som står under offentlig tillsyn. I stället ska en räntas oskälighet bedömas i förhållande till kreditgivarens prestation. På detta sätt blir bestämmelsen mer lämplig för situationer där bedömningen gäller en kreditprodukt som är annorlunda än de produkter som tillhandahålls av penninginrättningar som står under offentlig insyn. I den nya bestämmelsen räknas dessutom de faktorer upp som ska beaktas vid bedömningen av om rekvisitet för ocker uppfylls. Även om en del av de omständigheter som anges i den föreslagna bestämmelsen är sådana som ska beaktas redan i dag vid tillämpningen av gällande bestämmelse, så har de inte framgått av själva bestämmelsen. Den föreslagna bestämmelsen uppfyller därför bättre än den gällande bestämmelsen det krav på exakthet som gäller för straffrättsliga bestämmelser. Även om strafflagens ockerbestämmelse inte är det primära medlet för ingripanden i missförhållanden på kreditmarknaden, anses bestämmelsen i strafflagen nödvändig vid sidan av det civilrättsliga skyddet av preventiva skäl.

Dröjsmålsränta

Om den löpande räntan på en skuld är större än den lagstadgade dröjsmålsräntan, har borgenären enligt gällande räntelag rätt att ta ut denna högre ränta också under dröjsmålstiden. Det föreslås att lagen ska ändras så att borgenärens rätt att uppbära den högre dröjsmålsräntan ska begränsas tidsmässigt i sådana situationer där gäldenärens förbindelse hör samman med ett avtal mellan en näringsidkare och en konsument om konsumentkredit eller någon annan konsumtionsnyttighet eller ett avtal genom vilket gäldenären skaffar en bostad för sig själv eller sina familjemedlemmar genom köp eller hyrning. Det vanligaste är att löpande räntor som är högre än den lagstadgade dröjsmålsräntan uppbärs för sådana konsumentkrediter som inte förutsätter att konsumenten lämnar säkerhet, t.ex. engångs- och kontokrediter som lämnas av postförsäljningsföretag eller inom näthandeln. Även på de flesta kreditkortskrediterna är den löpande räntan något högre än den lagstadgade dröjsmålsräntan.

En dröjsmålsränta som är bunden till löpande ränta kan anses vara en tung ränta för sådana gäldenärer som till följd av betalningssvårigheter inte kan återbetala en kredit på förfallodagen. Om en ränta som är högre än den lagstadgade dröjsmålsräntan uppbärs efter det att skulden förfallit till betalning, bidrar detta till betalningssvårigheter då kostnaderna för en konsumentkredit som i allmänhet ursprungligen var avsedd att vara kortvarig växer kraftigt under långa tider efter det att skulden har förfallit till betalning. Den föreslagna ändringen kommer att förbättra möjligheterna för konsumenter med betalningssvårigheter att klara av skulderna och underlättar sålunda deras ställning.

Företrädare för kreditgivarna har fört fram att gällande bestämmelser, särskilt de om jämkning av dröjsmålsräntan och om skuldsanering, redan i dagens läge utgör ett effektivt medel för att förhindra överskuldssättning. Risken för rättegångskostnader och det faktum att skuldproblem ofta passiverar en gäldenär bidrar till att minska jämningsbestämmelsens effekt. Skuldsaneringen är för sin del ett senare medel för att åtgärda den ekonomiska situationen för en gäldenär i svå-

righeter och betyder också att man ingriper märkbart mer i borgenärens rättigheter än vad den föreslagna bestämmelsen gör. Den föreslagna bestämmelsen behövs för att det ska vara möjligt att i ett tillräckligt tidigt skede förhindra att skuldproblemen förvärras för en gäldenär med betalningssvårigheter, dvs. innan problemen har lett till marginalisering av gäldenären.

Det föreslås att dröjsmålsräntan ska sänkas till den lagstadgade dröjsmålsräntenivån 180 dagar efter det att hela skulden har förfallit till betalning. Avsikten med att välja en senare tidpunkt än förfallodagen som startpunkt för den sänkta dröjsmålsräntan är att man på detta sätt försöker rikta lättnaden till de gäldenärer som försummat att betala sina skulder på grund av betalningssvårigheter och inte på grund av t.ex. slarv eller motsvarande skäl. Den föreslagna tidpunkten har valts med hänsyn till den tidsrymd som i snitt finns från det att en skuld förfaller till betalning fram till det att en dom meddelas i ärendet. Ett alternativ kunde vara att dröjsmålsräntan skulle sjunka till den lagstadgade dröjsmålsräntans nivå i det ögonblick då dom meddelas i indrivningsärendet. I dessa fall uppkommer dock missförhållandet att olika gäldenärers ställning skulle kunna avvika betydligt från varandra till följd av borgenärernas beslut. Därför föreslås det första alternativet, dvs. den modell som bygger på den genomsnittliga tid som föregår domar i indrivningsärenden. På grund av skäl som hör samman med kreditgivarnas informationssystem anges tiden i dagar i stället för i månader.

Enligt förslaget ska dock dröjsmålsräntan bli lika stor som den lagstadgade dröjsmålsräntan redan vid den tidpunkt då dom meddelas i ett indrivningsärende, om detta sker före utgången av den nämnda tidsperioden på 180 dagar. Orsaken till detta är att dröjsmålsräntan på en skuld inte ska ändras efter det att dom i ärendet meddelats.

Det kan tänkas att reformen eventuellt försvagar dröjsmålsräntans betydelse som påtryckningsmedel för att skulder ska betalas i tid. Man bör dock ta hänsyn till att långvariga betalningsförseningar oftast beror på faktiska betalningssvårigheter där en hög dröjsmålsränta sannolikt inte påskyndar återbetal-

ningen utan tvärtom kan göra det svårare för gäldenären att klara av sina skulder. Dessutom bör man tänka på att även om dröjsmålsräntan enligt förslaget sjunker efter en bestämd tid efter förfallodagen, kan fördröjningen med återbetalningen innebära andra negativa följder för gäldenären, t.ex. indrivnings- och rättegångskostnader, utmätningskostnader och anteckning av betalningsstörningar i kreditupplysningen. Sålunda är det inte sannolikt att reformen kommer att leda till en försvagning av den allmänna betalningsmoralen.

Den föreslagna ändringen kan leda till att de löpande räntorna på krediter stiger. Eftersom dröjsmålsräntan kommer att sjunka först ca ett halvt år efter det att en kredit förfallit till betalning, bedöms dock möjligheterna för en eventuell räntehöjande verkan vara små, särskilt med beaktande av att syftet med den lagstadgade dröjsmålsräntan är att täcka de skador som kreditgivaren förorsakas av att återbetalningarna dröjer.

Det föreslås inte att ändringen ska gälla de kreditavtal som ingåtts innan lagen träder i kraft. Man har inte funnit något behov av retroaktiv tillämpning. För att retroaktivitet inte ska tillämpas talar också det att grundlagsutskottet i princip intagit en reserverad hållning till detta i sin beslutspraxis om egendoms-skyddet.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser och konsekvenser för myndigheterna

Förslaget har inga konsekvenser för statsfinanserna.

De föreslagna ändringarna av konsument-skyddslagen ökar inte uppgifterna för vare sig Konsumentverket eller andra myndigheter som övervakar efterlevnaden av 7 kap. i konsumentskyddslagen. I sin tillsynspraxis har Konsumentverket redan i dagens läge ingripit i brister som förekommit i rutinerna för identifiering av lånesökande och i samband med att lån beviljats dygnet runt. Konsumentverket har också tittat på om snabblåne-företagen följt de rekommendationer som Delegationen för ekonomihantering gett om

uppgivande av den effektiva årsräntan även för små och kortfristiga krediter.

Enligt förslaget får tillsynsmyndigheten be Kommunikationsverket lämna utlåtande om den autentisering som en kreditgivare använder är en sådan stark autentiseringsmetod som avses i lagförslaget. Det är alltså fråga om handräckning som Kommunikationsverket lämnar till en annan myndighet. Det kan antas reformen leder till endast en smärre ökning av arbetsmängden vid Kommunikationsverket, vilket betyder att man gör bedömningen att det inte kommer att finnas något behov av tilläggsresurser vid verket.

Eftersom den föreslagna ändringen av bestämmelsen om dröjsmålsränta kommer att gälla endast avtal som ingåtts efter ikraftträdandet av lagen, innebär ändringen inte heller vare sig tilläggsarbete eller merkostnader för utskökningsmyndigheterna. Ändringen förutsätter inte heller några ändringar i utsköknings informationssystem.

4.2 Konsekvenser för konsumenterna och kreditgivarna

Det föreslås att tillämpningsområdet ska utvidgas för bestämmelsen om uppgivande av en kredits effektiva årsränta. Ändringen förbättrar konsumenternas ställning eftersom de får mer information än för närvarande om också små och kortfristiga krediter och information som är mer jämförbar, vilket gör det lättare att jämföra olika kreditprodukter med varandra. Ändringen bidrar också till att öka konkurrensen på kreditmarknaden och därigenom till att sänka priset på snabbkrediter och andra konsumentkrediter. Man bör dock märka att enbart information om att en kredit är dyr inte påverkar sådana konsumenters beteende som saknar andra alternativ att få fram pengar för nödvändiga anskaffningar. Ställningen för dessa konsumenter måste därför förbättras genom andra åtgärder, t.ex. genom att öka den sociala kreditgivningen.

Den föreslagna utvidgningen av informationsskyldigheten innebär merkostnader för företag som tillhandahåller små och kortfristiga krediter och som i sin marknadsföring inte har uppgett kreditens effektiva årsränta enligt formeln i konsumentkreditdirektivet. Det är särskilt fråga om företag som tillhan-

dahåller snabbkrediter. De måste skaffa program för att beräkna den effektiva årsräntan och uppdatera sitt marknadsföringsmaterial. Den föreslagna utvidgningen av informationsskyldigheten leder till att marknadsföringsmaterialet måste uppdateras också i företag med distansförsäljning av varor. Dessa har i dagens läge uppgett kreditens effektiva årsränta endast i fråga om större krediter. Eftersom det nu endast är fråga om att utvidga en skyldighet som iakttas redan i dagens läge till att gälla alla krediter oberoende av storlek och man inte förutsätter några andra ändringar av rutinerna, görs bedömningen att kostnaderna inte kommer att bli betydande.

Enligt förslaget blir kreditgivarna skyldiga att kontrollera identiteten på de konsumenter som söker lån. I och med att dessa metoder blir säkrare minskar möjligheterna för missbruk och konsumentskyddet blir bättre.

De föreslagna bestämmelserna om identitetskontroll leder till att särskilt de kreditgivare som ingår kreditavtal med hjälp av medel för distanskommunikation blir tvungna att ändra sina rutiner. Den autentisering som krävs enligt förslaget leder till merkostnader för de kreditgivare som inte redan i dagens läge använder sig av dessa metoder. Den föreslagna ändringen är dock förenlig även med kreditgivarnas intressen, eftersom det är de som i sista hand svarar för systemet säkerhet och tillförlitlighet och för följderna av brister i systemet.

Snabbkreditföretagen har tidigare haft svårt att få tillgång till Tupas-certifikat. Numera har Finansbranschens Centralförbund rf antagit en grundläggande policy för de principer som ska iakttas vid beviljandet av Tupas-certifikat. Enligt dessa principer kan en bank vägra ett avtal med en tjänsteleverantör som är bankkund endast i sådana fall där det är uppenbart att Tupas-certifikatet skulle användas i verksamhet som strider mot god sed eller lag, eller om användningen av certifikatet kunde leda till skada för banken, bankens kunder eller tredjeman, eller om tjänsteleverantören inte ger banken den information som behövs för att ingå avtal. I och med principerna kommer sannolikt de problem som funnits kring Tupas-certifikaten att försvinna och förslaget om kontroll av den sökandes identitet kommer sålunda inte att in-

nebära några särskilda problem för snabblåneföretagen. Dessutom är det sannolikt att det under de närmaste åren kommer att komma ut nya starka autentiseringsmetoder på marknaden, särskilt s.k. mobilautentisering, när lagen om stark autentisering och elektroniska signaturer antas.

Tidsbegränsningen avseende utbetalning av medel som beviljas med stöd av konsumentkreditavtal bidrar till att minska ogenomtänkt kredittagning och innebär sålunda en förbättring av konsumenternas ställning. Begränsningen kommer sannolikt att minska affärsverksamheten i sådana snabbkreditföretag som i dagens läge tillhandahåller krediter sent på kvällen och natten. Enligt uppgifter som Finansbranschens Centralförbund r.f. fått kommer begränsningen också att leda till behov av ändringar i bankernas informationssystem.

Det bedöms att strafflagens bestämmelse om ocker kommer att något sänka räntorna på krediter. Man antar också att bestämmelsen kommer att förtydliga rättsläget.

Ändringen av räntelagens bestämmelse om dröjsmålsräntans storlek har betydelse för tillhandahållandet av sådana konsumentkrediter där den löpande ränta som tas ut är större än den lagstadgade dröjsmålsräntan. Kreditkortskrediterna är de mest använda av dessa konsumentkrediter. År 2007 hade finländarna 4,2 miljoner allmänna kreditkort (Visa, MasterCard) och 3,4 miljoner särskilda kreditkort (kort som gäller hos ett bestämt affärsföretag). Ändringens betydelse för kreditkortskrediterna minskas dock av att den löpande räntan på dem i regel överskrider den lagstadgade dröjsmålsräntan med endast några procentenheter. De engångs- och kontokrediter som tillhandahålls av postförsäljningsföretag och inom näthandeln används i mindre omfattning, men i fråga om dessa blir betydelsen av ändringen större på grund av att den löpande räntan för dessa krediter ofta är högre än för kreditkortskrediterna.

Det är svårt att göra någon exakt bedömning av vilka konsekvenser den ändrade bestämmelsen kommer att ha på konsumenternas och kreditgivarnas ställning. Som en positiv konsekvens kan anses att ändringen underlättar sådana konsumenters ställning som har svårigheter att i tid klara av återbetal-

ningen av konsumentkrediter. Ändringen bidrar sålunda till att förebygga överskuldssättning och marginalisering. Å andra sidan kan ändringen leda till höjda löpande räntor. Dessutom kan reformen skärpa rutinerna i de företag som beviljar krediter, vilket leder t.ex. till att en del av konsumenterna inte längre alls kan få krediter som lämnas på kommersiella grunder eller att kredit beviljas endast efter en riskbedömning som är klart noggrannare än för närvarande. Det går inte att på förhand exakt veta vilka konsekvenser ändringen kommer att ha för de löpande räntorna och kreditgivningspolicyn, eftersom det i sista hand är kreditgivaren som fattar beslut om dessa frågor. Om de löpande räntorna stiger, blir alternativen att höjningen särskilt kommer att gälla kredittagare med större kreditrisker än normalt, eller att den kommer att gälla samtliga kredittagare. Med hänsyn till konkurrensfaktorer är det första alternativet mer sannolikt.

Sammantaget antas dock inte den eventuella höjningen av de löpande räntorna bli betydande, särskilt med hänsyn till att kreditgivarnas rätt att ta ut en ränta som är högre än den lagstadgade dröjsmålsräntan inte kommer att upphöra direkt när en enskild betalning förfallit. Enligt förslaget ska det bli möjligt att uppbära den i ca ett halvt år efter det att hela krediten förfallit till betalning. De problem som konsumenterna kan få genom att tröskeln höjs för krediter som lämnas på kommersiella grunder kan för sin del minskas genom att främja tillgången till sociala krediter i hela landet, något som förutsattes i statsrådets konsumentpolitiska program för 2008—2011. Enligt Finansinspektionens bedömning kommer ändringen inte heller att ha någon väsentlig betydelse för hanteringen av kreditrisker.

För kreditgivarna innebär ändringen avseende dröjsmålsräntan kostnader, bl.a. till följd av de ändringar som förutsätts i informationssystemen och uppdateringarna av marknadsföringsmaterialet och blanketterna för låneansökan.

4.3 Andra samhällseliga konsekvenser

Den föreslagna reformen i fråga om skyldigheten att kontrollera kundernas identitet

har gynnsamma effekter inom brottsbekämpningen och för säkerheten, eftersom en persons möjligheter till bedrägeribrott genom att söka lån till sitt eget konto med hjälp av en annan persons mobiltelefon och personuppgifter försvåras. Att säkra autentiseringsmetoder tas i bruk bidrar också till att de system som kreditgivarna använder uppfyller kraven i personuppgiftslagen.

Den föreslagna ändringen om skyldighet att kontrollera kundernas identitet kan också ha positiva konsekvenser för IT-samhället. Ändringen bidrar till ökat förtroende för elektronisk kommunikation och kan sålunda skynda på utvecklingen av nya elektroniska autentiseringsmetoder.

5 Beredningen av propositionen

Justitieministeriet tillsatte en arbetsgrupp den 22 oktober 2007 med uppdraget att i form av en regeringsproposition utarbeta ett förslag om ändring av lagstiftningen om snabbkrediter. I arbetsgruppen ingick representanter för justitieministeriet, finansministeriet, arbets- och näringsministeriet, Konsumentverket/konsumentombudsmannen, Finansinspektionen, Finansbranschens Centralförbund rf, Finlands Konsumentförbund rf, Suomen Pienlainayhdistys ry och Skulsrådgivning rf.

Under arbetets gång samrådde arbetsgruppen med dataombudsmannen, Kommunikationsverket, GE Money Oy, Katakombista Elämään Kansanliike ry, Kyrkans diakoni och samhällsarbete, Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry och Garanti-Stiftelsen. Arbetsgruppen fick dessutom på begäran ett utlåtande av Huvudstaben. Arbetsgruppens betänkande blev färdigt den 11 november 2008 och det sändes ut på remiss till 43 myndigheter och andra organ. Vid justitieministeriet har sammanställts ett sammandrag av remissutfallet (Justitieministeriet, utlåtanden och utredningar 2009:4).

Remissorganen ansåg det i regel viktigt att uppmärksamma eventuella problem med snabbkrediter och beviljandet av sådana krediter. Många remissorgan förhöll sig också huvudsakligen positivt till arbetsgruppens förslag. En del remissorgan ansåg det dock problematiskt att de föreslagna ändringarna i

konsumentskyddslagen också kommer att påverka andra krediter än snabbkrediterna. Huvudsakligen på denna grund förhöll man sig mest kritisk till bestämmelsen om tiden för överlåtagandet av medel. Inställningen till ändringen av strafflagens bestämmelse om ocker var i regel positiv, men vissa preciseringar och kompletteringar föreslogs till motiveringstexten. Flera remissorgan, särskilt sådana som representerade näringslivet, förhöll sig däremot kritiskt eller skeptiskt till den föreslagna ändringen av räntelagen. Flera remissorgan var dock positivt inställda till förslaget och några remissorgan ansåg till och med att förslaget var särskilt viktigt för att förbättra gäldenärernas ställning.

De grundläggande principerna för regleringen har bibehållits i propositionen. Ockerbestämmelsen har dock preciserats och till många delar har motiveringstexten kompletterats till följd av remissorganens kommentarer.

6 Samband med andra propositioner

Ett särskilt lagförslag har beretts om stark autentisering och elektroniska signaturer för att främja en fungerande och trygg marknad i fråga om starka elektroniska autentiseringsmetoder, något som också omnämnts i avsnitt 3.2. Om det lagförslaget godkänns före det nu aktuella förslaget, måste den andra meningen i 7 kap. 9 a § 1 mom. i det föreliggande första lagförslaget ändras så att där införs en hänvisning till de förutsättningar angående stark elektronisk autentisering som anförs i den andra lagen.

Föreliggande lagförslag har dessutom beröringspunkter med den lagstiftning som håller på att beredas om en regionförvaltningsreform. Meningen är att de konsumentfrågor som hör till länsstyrelserna ska flyttas över till nya regionala ämbetsverk. Om regeringens proposition om regionförvaltningen godkänns före föreliggande proposition, måste 7 kap. 24 § 1 mom. i det första lagförslaget i denna proposition ändras så att de regionala ämbetsverken fungerar såsom distriktsförvaltningsmyndigheter i stället för länsstyrelserna.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag**1.1 Konsumentkyddslagen****7 kap. Konsumentkrediter**

4 §. Paragrafen innehåller undantag avseende tillämpningsområdet. Precis som för närvarande ska enligt det föreslagna 1 mom. från tillämpningsområdet undantas bestämmelserna i 9 § om avtalsvillkor och andra uppgifter som ska lämnas till konsumenten innan ett avtal om konsumentkredit ingås, i 10 och 11 § om ett kreditavtals form och innehåll och i 12 § 1 mom. om konsumentens rätt att betala sin kreditsskuld före förfallodagen. Detta gäller konsumentkrediter med kortare kredittid än tre månader. Nytt är att undantaget om tillämpningsområdet inte gäller bestämmelserna i 6 och 7 § om skyldigheten att uppges den effektiva årsräntan vid marknadsföring av engångs- eller kontokrediter. I fortsättningen bör alltså en kreditns effektiva årsränta uppges vid marknadsföringen av kortfristiga krediter. Räntan ska räknas ut enligt handels- och industriministeriets beslut om tillämpning av vissa stadganden i 7 kap. konsumentkyddslagen. Skälen för ändringen har förklarats i avsnitt 3.2 i den allmänna motiveringen.

Med avvikelse från vad som sagts ovan ska enligt det föreslagna 1 mom. bestämmelserna i 10 och 11 § tillämpas på krediter som kan användas med kreditkort eller motsvarande identifierare, även i sådana fall där kredittiden är högst tre månader. Till denna del motsvarar det föreslagna 1 mom. gällande lag.

Enligt det föreslagna 1 mom. ska 9 a och 9 b § inte tillämpas på nyttighetsbundna engångskrediter. Med nyttighetsbunden kredit avses sådan kredit till en konsument för förvärv av en konsumtionsnyttighet, som säljaren eller den som utför en tjänst själv lämnar konsumenten eller som lämnas av någon annan näringsidkare enligt ett med säljaren eller den som utför tjänsten ingånget avtal eller vidtagat arrangemang som gäller kreditgiv-

ning till konsumenter. Med engångskredit avses annan konsumentkredit än kontokredit.

Paragrafens 2 mom. motsvarar gällande lag.

Bemyndigandet att utfärda förordning som ingår i 3 mom. i gällande lag behövs inte längre och föreslås därför bli upphävt. Upphävandet av bestämmelsen leder till att också den förordning om undantag vid tillämpningen av vissa stadganden i 7 kap. konsumentkyddslagen som utfärdats med stöd av bemyndigandet upphävs.

4 a §. Paragrafen innehåller ett bemyndigande om att utfärda förordning, vilket upphävs som onödigt.

9 a §. Paragrafen är ny. I 1 mom. finns bestämmelser om kreditgivarens skyldighet att noggrant kontrollera den kreditökandes identitet. Med kontroll av identiteten avses säkerställande av den kreditökandes identitet utifrån handlingar eller uppgifter från en säker och oberoende källa. För kontrollen ska en sådan säker identitetshandling som utfärdats av myndigheterna användas. Pass och identitetskort som utfärdats av polisen är åtminstone sådana handlingar som kommer i fråga.

I dagens läge ingås vissa kreditavtal så att kreditgivaren skickar kreditavtalet för undertecknande till den adress som finns i befolkningsregistersystemet och kunden returnerar det undertecknade avtalet samt en kopia av sin identitetshandling till kreditgivaren. När man förfar på detta sätt kontrolleras inte identiteten på den som söker lån tillräckligt noggrant och i fortsättningen måste därför dessa metoder ersättas med säkra metoder.

Enligt 1 mom. ska en säker identifieringsmetod användas för kontroll av en kreditökandes identitet på elektronisk väg. Stark autentisering består av något användaren vet, innehar eller är. Minst två av dessa krav ska uppfyllas samtidigt för att kontrollen ska anses som en stark autentisering. Som det redan sagts i avsnitt 3.2 i den allmänna motiveringen kan man i dagens läge anse att åtminstone Tupas-certifikaten och Befolkningsregistercentralens certifikat är metoder för stark au-

tentisering. Som stark autentisering kan man däremot inte anse den metod som är i allmänt bruk vid tillhandahållandet av snabbkrediter, nämligen att snabblåneföretaget kontrollerar den lånesökandes identitet genom att jämföra de uppgifter som den som anmäler sig som sökande av lån uppger med motsvarande uppgifter för innehavaren av den telefonanslutning som används vid ansökan om lån.

Som det redan har sagts i den allmänna motiveringen har en lag om stark autentisering och elektroniska signaturer beretts separat. När den lagen har antagits och trätt i kraft görs bedömningen av om en identifieringsmetod ska betraktas som stark eller inte utifrån de noggrannare villkor som föreskrivs i den lagen. Om en kreditgivare använder en metod som tillhandahålls av någon som registrerats som leverantör av tjänster för stark autentisering, ska metoden anses vara en stark autentiseringsmetod också enligt den nu aktuella bestämmelsen. Om kreditgivaren däremot använder någon annan metod ska han visa att metoden uppfyller de lagstadgade kraven.

En kreditsökandes identitet kan verifieras av den kreditsökande själv, men också av dennes ombud, t.ex. en möbel- eller bilförsäljare som handlar för ett finansieringsbolag eller en posttjänsteman när det är fråga om brevöversändelse med mottagningsbevis. För verifiering på elektronisk väg av en kreditsökandes identitet kan kreditgivaren också använda sig av en särskild tjänsteleverantör. Också i dessa fall är det dock i sista hand kreditgivaren som svarar för att verifieringen sker noggrant.

I det föreslagna 2 mom. föreskrivs om möjligheten till förenklad kontroll av den lånesökandes identitet i sådana fall där kreditgivaren redan tidigare har verifierat identiteten på det sätt som avses i 1 mom. Enligt förslaget ska en konsumentens identitet efter den inledande identifieringen också kunna verifieras med hjälp av den personliga identifierare som han eller hon då fick, t.ex. en säkerhetskod. Detta enklare förfarande blir tillämpligt t.ex. i sådana lägen där man söker kredit med ett sms. Det är dock skäl att märka att även den inledande identifieringen ska ske på det sätt som avses i 1 mom. Med inledande identifiering avses här den första säkra autentise-

ringen mellan kreditgivaren och den som söker lån.

I det föreslagna 3 mom. hänvisas det för säkerhets skull till lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism. Avsikten är att betona att om lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism ställer andra eller strängare krav på identifiering på kreditgivaren än de bestämmelser som nu föreslås till konsumentskyddslagen, ska kreditgivaren uppfylla dessa andra eller strängare krav.

9 b §. Paragrafen är ny. I paragrafen fastställs en skyldighet att bevara uppgifterna om identitetskontroll i sådana fall där kreditgivaren inte är skyldig att bevara dessa uppgifter redan med stöd av lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism. Typiska uppgifter som ska bevaras är namn och nummer på den handling som använts vid identifieringen eller en kopia av handlingen. Om kundens identitet har kontrollerats på elektronisk väg ska åtminstone uppgift om den använda metoden bevaras. I fråga om andra uppgifter varierar bevaringsskyldighetens innehåll beroende på vilken stark metod för autentisering som använts och hurudana uppgifter kreditgivaren får vid verifieringen av en persons identitet.

Enligt paragrafen ska uppgifterna bevaras i fem år från det att krediten i sin helhet har förfallit till betalning. Bevaringsskyldigheten fortsätter dock i mer än fem år i sådana fall där oenighet om kreditavtalet har uppstått mellan kreditgivaren och konsumenten. I dessa fall ska uppgifterna om verifieringen av den kreditsökandes identitet bevaras tills överenskommelse eller avgörande har nåtts i saken. En uppbevaringstid på fem år föreslås av harmoniseringsskäl. Uppbevaringstiden enligt lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism är nämligen också fem år.

9 c §. Paragrafen är ny. I sådana fall där en konsumentkredit både söks och beviljas mellan klockan 23 och 7, får de med stöd av konsumentkreditavtalet beviljade medlen inte betalas ut till konsumenten före klockan sju på morgonen. Tidsangivelserna i bestämmelsen avser finsk tid.

Det är skäl att observera att en tillämpning av bestämmelsen förutsätter att konsumentkrediten både söks och beviljas samma natt mellan klockan 23 och 7. Bestämmelsen tillämpas alltså inte t.ex. i sådana fall där krediten har sökts före klockan 23 eller där krediten söks och lämnas ut under olika nätter. Förslaget hindrar inte heller köp på kredit under natten, t.ex. inom näthandeln, om de medel som lämnas med stöd av ett kreditavtal betalas direkt till säljaren. Fortlöpande kontokredit som används med kreditkort kan t.ex. också användas mellan klockan 23 och 7 även i fortsättningen, eftersom det inte är fråga om att söka ny kredit.

Enligt den andra meningen i den föreslagna paragrafen tillämpas tidsgränserna inte på höjning av kreditgränsen för kontokrediter. Detta betyder i praktiken att kreditgränsen för en kontokredit kan höjas också mellan klockan 23 och 7 på ett sådant sätt att krediten genast kan användas.

Det är också skäl att märka att enligt 4 § i lagen om Konsumentverket (1056/1998) är en näringsidkare skyldig att till konsumentombudsmannen lämna uppgifter för de lagfästa tillsynsuppgifterna. I praktiken innebär detta att kreditgivaren ska bevara uppgifterna om tidpunkten för sökande, beviljande och utbetalande av en kredit. Bestämmelser om Finansinspektionens rätt att få uppgifter ingår i 18 § i lagen om Finansinspektionen (878/2008).

11 a §. Paragrafen är ny. Gällande 11 a § blir 11 b § och gällande 11 b § blir 11 c §.

Den nya 11 a § motsvarar i sak 2 § i förordningen om undantag vid tillämpningen av vissa stadganden i 7 kap. konsumentskyddslagen. Det föreslås dock en modernisering av utformningen av bestämmelsen eftersom bestämmelserna om hem- och distansförsäljning har förnyats efter det att förordningen utfärdades.

11 b §. Bestämmelsen motsvarar gällande 11 a §.

11 c §. Bestämmelsen motsvarar gällande 11 b §.

24 §. Paragrafens 1 mom. motsvarar i sak gällande lag. Endast tekniska ändringar görs i momentet.

Paragrafens 2 mom. motsvarar gällande lag.

I det föreslagna 3 mom. bestäms om tillsynsmyndigheternas rätt att anlita sakkunniga vid tillsynen över att bestämmelsen om skyldigheten att kontrollera den lånesökandes identitet iakttas. Enligt förslaget får tillsynsmyndigheten begära utlåtande av Kommunikationsverket om huruvida kreditgivarens metod för autentisering är en stark identifieringsmetod. När handräckning begärs hos Kommunikationsverket ska det beaktas att kreditgivaren i princip är skyldig att visa att den metod som används uppfyller de krav som ställs på metoder för stark autentisering.

1.2 Strafflagen

36 kap. Om bedrägeri och annan oredlighet

6 §. Ocker. Paragrafens 1 mom. motsvarar gällande lag.

Det föreslås att 2 mom. ska ändras så att ränta som tas emot eller betingas vid kreditgivning ska jämföras med kreditgivarens prestation. Detta innebär en ändring i förhållande till gällande bestämmelse enligt vilken ränta som tas emot eller betingas vid kreditgivning ska jämföras med den sedvanliga ränta som vid motsvarande kreditgivning uppbärs av de penninginrättningar som står under offentlig insyn. Enligt det föreslagna 2 mom. blir det fråga om kreditocker när den ränta som någon vid kreditgivning tar emot eller betingar för sig eller någon annan står i uppenbart missförhållande till kreditgivarens prestation med beaktande av de faktorer som vanligen påverkar räntans storlek och som räknas upp i bestämmelsen.

På samma sätt som i gällande bestämmelse jämföras med ränta också annan ekonomisk förmån som tas ut eller betingas vid kreditgivning. Ekonomisk förmån är ett mycket brett begrepp som avser all ekonomisk förmån som en kreditgivare tar ut eller betingar såväl när ett kreditförhållande etableras som medan kreditförhållandet varar. Det kan t.ex. vara fråga om avgifter i samband med att krediten söks, beviljas eller behandlas eller av kontoskötselavgifter. En ekonomisk förmån kan förutom pengar också vara en sak eller rättighet med penningvärde.

På samma sätt som i gällande bestämmelse avses med tagande av ränta eller annan ekonomisk förmån att ränta eller annan ekonomisk förmån faktiskt tas emot medan utverkande av ränta eller annan ekonomisk förmån avser att ett bindande avtal har hunnit upprättas om ränta eller annan ekonomisk förmån. I det senare fallet behöver räntan eller den ekonomiska förmånen inte ens ha förfallit till betalning. För att ocker ska vara straffbart förutsätts det inte heller att en oskäligen ränta har tagits emot eller betingats genom utnyttjande av de omständigheter eller förhållanden som anges i 1 mom., t.ex. någon annans ekonomiska trångmål, annars trängda läge eller lättsinne. Det räcker att räntan eller någon annan ekonomisk förmån står i uppenbart missförhållande till kreditgivarens prestation. Att den ränta som tagits emot eller betingats är förenlig med den allmänna prisnivån på vissa typer av krediter utgör enligt förslaget inte heller något större hinder för att rekvisitet för ocker ska bli uppfyllt.

Enligt förslaget förutsätts det för att ocker ska vara straffbart ett uppenbart missförhållande mellan räntan eller någon annan ekonomisk fördel och kreditgivarens prestation. Ordparet "uppenbart missförhållande" motsvarar ordparet "avsevärt överstiger" i gällande lag, dvs. i fråga om detta ändras inte bedömningen av hur rekvisitet uppfylls.

Enligt förslaget ska bedömningen av om rekvisitet för ocker uppfylls alltid ske på basis av en helhetsbedömning. Eftersom de straffrättsliga bestämmelserna ska vara så exakta och välavgränsade som möjligt, räknas de omständigheter som ska beaktas vid helhetsbedömningen upp i 2 mom. För det första ska kreditbeloppet och kredittiden beaktas. Vid bedömningen ska också kreditavtalets övriga villkor beaktas, dvs. t.ex. den eventuella säkerhet som krävts för krediten.

För det andra ska även den risk som krediten medför beaktas. Kreditrisken är beroende bl.a. av om det krävs att låntagaren ska ha regelbundna inkomster och om det förutsätts att han eller hon lämnar säkerhet. Den ränta eller någon annan ekonomisk förmån som tas ut får sålunda vara större när kreditrisken är större, utan att det blir fråga om ocker. Hur kreditrisken påverkar den ekonomiska förmån som tagits emot eller betingats bedöms

enligt de omständigheter som är kända när krediten lämnas. En kreditgivare kan sålunda inte i ett senare skede motivera en sådan ränta som betraktas som ockerränta med att kreditrisken visade sig vara större än vad man bedömde då krediten lämnades.

För det tredje ska man beakta de kostnader som kreditgivaren haft för åtgärder som hör till omsorgsfull kreditgivning. Här avses t.ex. kontroll av adress- och kredituppgifter, bedömning av säkerheter och kostnader för kontroll av den sökandes identitet.

För det fjärde ska kreditgivarens sedvanliga kostnader för finansieringen av krediten beaktas. Till följd av sedvanlighetskravet kan det bli fråga om ocker t.ex. också i sådana fall där kreditgivaren själv har finansierat krediten med en kredit med hög ränta. Vid bedömningen av återfinansieringskostnadernas sedvanlighet ska man dock beakta det allmänna marknadsläget. En kreditgivares t.o.m. mycket höga återfinansieringskostnader kan betraktas som sedvanliga om de beror på en plötslig och kraftig höjning av marknadsräntorna.

Vid bedömningen av en kreditgivares prestationer ska man till sist också beakta sedvanliga allmänna kostnader för kreditverksamhet, t.ex. kostnader för marknadsföring och personal och hyror och underhåll för lokaler. Om alltså en kreditgivares kostnader för affärsverksamheten har varit exceptionellt stora, ska de beaktas endast till den del som kan anses utgöra sedvanliga kostnader.

Det är inte möjligt att ange något sådant visst belopp för en effektiv årsränta där en överskridning alltid skulle innebära ocker, eftersom det ska vara fråga om en helhetsbedömning som görs utifrån de omständigheter som anges i bestämmelsen. I enlighet med det sagda kan den effektiva årsräntan bli hög för små och korta krediter utan att det blir fråga om ocker, eftersom t.ex. kostnaderna för åtgärder som hör samman med noggrann kreditgivning och som är oberoende av kreditens storlek påverkar kreditens effektiva årsränta mer än när det är fråga om stora och mer långfristiga krediter. Å andra sidan innebär detta att det vid större och långfristigare krediter kan bli fråga om ocker trots att den effektiva årsräntan är lägre, eftersom de sagda kostnaderna har mindre betydelse för den

effektiva årsräntan. Som exempel kan man ta dels ett fall där någon lånar 100 euro på 14 dagar så att det belopp som ska återbetalas blir 120 euro med beaktande av kredittagarens samtliga kostnader, dels ett fall där lånesumman är 500 euro på 30 dagar så att det belopp som ska återbetalas blir 620 euro med beaktande av kredittagarens samtliga kostnader. I bägge fallen förutsätts det att ingen säkerhet krävs av den som söker lånet och inte heller att han eller hon har regelbundna inkomster. Med särskilt beaktande av de kostnader som hör samman med noggrann kreditgivning samt att kreditrisken för krediter av denna typ är större än normalt, kan det sannolikt inte anses att räntan eller en ekonomisk förmån i det första fallet skulle stå i ett uppenbart missförhållande till kreditgivarens prestation. I det senare fallet kan det däremot redan bli fråga om ocker, trots att den effektiva årsräntan är mindre än i det första fallet, eftersom kreditgivarens kostnader inte utgör en lika stor del av räntan.

I vissa fall, t.ex. om brottet begås planmässigt, kan det bli fråga om grovt ocker som ska bedömas enligt 7 §. I dessa fall förutsätts det dock att gärningen även bedömd som helhet är grov.

I dagens läge tillämpas inte strafflagens 9 kap. om straffansvar för juridiska personer på kreditocker. Det anses inte vare sig motiverat eller nödvändigt att ändra bestämmelsen om kreditocker till denna del, eftersom gällande bestämmelser om straffansvar, skadestånd och förverkande av vinning av brott anses vara tillräckliga påföljder vid fall av kreditocker.

1.3 Räntelagen

4 §. Dröjsmålsräntans belopp. Paragrafens 1 mom. motsvarar gällande lag.

Enligt gällande 2 mom. är det möjligt att ta ut en dröjsmålsränta som är högre än den lagfästa dröjsmålsräntan i sådana fall där den ränta som ska betalas under kredittiden, dvs. den löpande räntan, har varit högre än den lagfästa dröjsmålsräntan. Enligt det föreslagna 2 mom. ska borgenären få rätt att ta ut en högre ränta endast under en begränsad tid, om gäldenärens förbindelse gäller ett konsumentkreditavtal eller ett annat avtal som av-

ses i lagens 2 § 2 mom. Därefter ska borgenären ha rätt att ta ut den dröjsmålsränta som är fastställd i lag.

Meningen är att den nya bestämmelsen ska tillämpas i sådana fall där räntelagens bestämmelser om dröjsmålsräntan är tvingande gentemot gäldenären, dvs. när det är fråga om konsumentkrediter, andra skulder som hör samman med köp av konsumtionsnyttigheter eller skulder till följd av köp eller hyrande av bostad. I det sistnämnda fallet saknar det betydelse om borgenären är en näringsidkare eller en privatperson.

Enligt förslaget får en dröjsmålsränta som är lika stor som den löpande räntan tas ut under 180 dagar från det att en skuld enligt avtal har förfallit i sin helhet. Den föreslagna tiden börjar sålunda löpa från det att den sista avbetalningen gjorts på en skuld eller, om det är fråga om en skuld där hela summan ska betalas på en gång, när skulden förfaller till betalning. Om det är fråga om en kontokredit anses det dock inte att krediten förfallit i sin helhet på det sätt som avses i bestämmelsen, om konsumenten fortfarande har rätt att använda krediten inom den kreditram som fastställts i kreditavtalet. I stället för den förfallodag som överenskommit i kreditavtalet kan en kredit förfalla till betalning på grund av att gäldenären försummat betalningar och kreditgivaren därför kräver att även sådana betalningar ska erläggas som inte annars skulle ha förfallit till betalning. I dessa fall räknas den i bestämmelsen avsedda tiden på 180 dagar från det att den nya tidpunkten för betalning trätt i kraft.

Det är möjligt att borgenären tar upp ett indrivningsärende i domstol genast efter det att en skuld förfallit till betalning och att även dom i saken meddelas innan tidsperioden på 180 dagar gått ut. I dessa fall sänks dröjsmålsräntan till den lagstadgade dröjsmålsräntenivån redan från och med dagen för domen.

2 Ikraftträdande

Till följd av de föreslagna ändringarna måste kreditgivarna uppdatera sitt marknadsföringsmaterial i fråga om små och kortfristiga krediter. Dessutom måste kreditgivarna ändra de rutiner som gäller kontrollen av

kundernas identitet och utbetalningen till konsumenter av de medel som lämnas med stöd av kreditavtal. Därför behövs en skälig övergångstid på ca tre månader mellan stadfästelsen och ikraftträdandet av lagarna.

Ändringarna i de avtalsrättsliga bestämmelserna påverkar avtal som ingåtts efter ikraftträdandet. Detta innebär att en kreditgivare inte behöver kontrollera identiteten på sina kunder i efterhand på det sätt som avses i 7 kap. 9 a § i det första lagförslaget, i de fall där kontokreditavtalen ingåtts innan lagen trädde i kraft.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Enligt lagförslag 1 i propositionen kommer informationsskyldigheten att utvidgas för de kreditgivare som tillhandahåller små och kortfristiga krediter. Dessutom begränsas tidpunkten för utbetalning av de medel som lämnas med stöd av ett kreditavtal i sådana fall där krediten såväl söks som beviljas mellan klockan 23 och 7. Kreditgivarna blir också skyldiga att noggrant kontrollera de kreditsökandes identitet och att bevara de uppgifter som använts för att kontrollera identiteten. Förslagen ska bedömas utifrån näringsfriheten i 18 § 1 mom. i grundlagen. Regleringen ska uppfylla villkoren för lagar som begränsar grundläggande rättigheter, dvs. den ska vara godtagbar och förutsättas av vägande samhälleliga behov. Regleringen ska också vara nödvändig för att uppnå ett godtagbart mål. Den ska vidare vara exakt och välavgränsad sålunda att begränsningens väsentliga innehåll framgår med tillräcklig noggrannhet av lagens bestämmelser.

Avsikten med de föreslagna bestämmelserna som påverkar näringsfriheten är att förbättra konsumentskyddet, dvs. regleringen har ett gott syfte med hänsyn till systemet för grundläggande rättigheter. Bestämmelserna uppfyller också de andra villkor som gäller för reglering som begränsar grundläggande rättigheter. Bestämmelserna behövs eftersom man trots intensifierad myndighetsövervakning inte har kunnat minska vissa problem som förekommit i utbudet av snabbkrediter. De föreslagna bestämmelserna hindrar inte

heller korrekt kreditgivning och är sålunda inte heller oskäliga i ett näringsidkarperspektiv.

Skyldigheten att kontrollera kundernas identitet och skyldigheten att bevara de uppgifter som använts för detta gäller hantering av personuppgifter och förslaget har sålunda också ett samband med skyddet för personuppgifter och för privatlivet i 10 § i grundlagen. Förslaget förbättrar möjligheterna till säker identitetskontroll, minskar missbruket och är sålunda förenligt med grundlagens bestämmelse om skydd för privatlivet. De föreslagna bestämmelserna om personuppgifter och bevarandet av dem motsvarar de krav som grundlagen ställer på skydd för personuppgifter.

Enligt lagförslag 2 i propositionen ska strafflagens bestämmelse om s.k. kreditocker moderniseras. Enligt förslaget är det fråga om kreditocker när någon vid kreditgivning tar emot eller betingar sådan ränta för sig eller någon annan som står i uppenbart missförhållande till kreditgivarens prestation med beaktande av de i bestämmelsen uppräknade faktorer som normalt påverkar räntans storlek. Åtminstone en del av de faktorer som räknas upp har man varit tvungen att beakta redan vid tillämpningen av gällande bestämmelse, även om de inte har framgått av själva bestämmelsen. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar den i grundlagens 8 § avsedda straffrättsliga legalitetsprincipen bättre än gällande lag. Enligt kravet i 8 § ska straffbara gärningar anges i lag.

Enligt lagförslag 3 i propositionen ska möjligheten att ta ut en ränta som är högre än den lagstadgade dröjsmålsräntan i sådana fall där räntan för kredittiden har varit större än den lagstadgade räntan begränsas i fråga om tiden. Förslaget ska bedömas enligt grundlagens 15 § om egendomsskyddet. Grundlagsutskottet har behandlat egendomsskyddet för borgenärer bl.a. i samband med ändringen av den tidigare räntelagen (GrUU 5/2002 rd) och ändringen av skuldsaneringslagen (GrUU 33/2002 rd) och indrivningslagen (GrUU 27/2004 rd). I dessa utlåtanden ansågs det att syftet att främja gäldenärernas möjligheter att klara sig var en godtagbar grund för att göra ingrepp i en borgenärs förmögenhetsrättsliga rättigheter. Den nu fö-

reslagna ändringen av räntelagen har också detta syfte. Vid bedömningen av regleringens proportionalitet ansåg grundlagsutskottet det relevant att bestämmelserna uttryckligen gällde dröjsmålsrättan och att det inte var fråga om ett sådant typiskt grundläggande avtalsvillkor som bestämmer fordringsägarers avkastningsförväntningar. När man dessutom beaktar att regleringen inte har

några retroaktiva verkningar, är förslaget oproblematiskt med hänsyn till det i grundlagen tryggade egendomsskyddet.

Av de skäl som anförts uppfyller lagförslagen grundlagens krav och lagarna kan antas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av 7 kap. i konsumentkyddslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i konsumentkyddslagen av den 20 januari 1978 (38/1978) 7 kap. 4 a §, sådan den lyder i lag 85/1993,
ändras 7 kap. 4, 11 a, 11 b och 24 §, sådana de lyder, 4 § i nämnda lag 85/1993, 11 a och 11 b § i lag 29/2005 samt 24 § i lag 385/1986 och i nämnda lag 85/1993, samt
fogas till 7 kap. nya 9 a—9 c och 11 c § som följer:

7 kap.

Konsumentkrediter

4 §

Bestämmelserna i 9, 10 och 11 § samt 12 § 1 mom. i detta kapitel tillämpas inte på konsumentkrediter med en kredittid som är högst tre månader. På sådana krediter tillämpas dock 10 och 11 § om krediten kan användas med hjälp av ett kreditkort eller något annat motsvarande identifieringsmedel. Bestämmelserna i 9 a och 9 b § tillämpas inte på nytighetsbundna engångskrediter.

Bestämmelserna i 13 och 14 § tillämpas endast på nytighetsbundna krediter samt 17 § endast på nytighetsbundna krediter som beviljas för förvärv av en vara.

9 a §

Innan ett avtal om konsumentkredit ingås ska kreditgivaren noggrant kontrollera kreditsökandens identitet. Om identiteten kontrolleras elektroniskt, ska kreditgivaren använda en stark identifieringsmetod.

Om kreditgivaren redan tidigare har kontrollerat konsumentens identitet på det sätt som avses i 1 mom. kan kontrollen också ske med hjälp av det personliga identifierings-

medel som skapades för konsumenten efter den inledande identifieringen.

För kundkontrollen gäller dessutom bestämmelserna i lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism (503/2008).

9 b §

Om inget annat följer av lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism ska kreditgivaren bevara de uppgifter som utgjort grund för kontrollen av den kreditsökande konsumentens identitet i fem år från det att krediten i dess helhet förfallit till betalning. Om oenighet uppstår kring ett kreditavtal ska kontrolluppgifterna dock bevaras till dess parterna har kommit överens om saken eller ärendet har avgjorts.

9 c §

Om en konsumentkredit söks och beviljas mellan klockan 23 och 7, får de med stöd av avtalet om konsumentkredit beviljade medlen betalas ut till konsumenten först efter klockan 7. Bestämmelserna i denna paragraf tillämpas inte på en höjning av kreditgränsen för kontokrediter.

11 a §

Vid distansförsäljning av nyttighetsbundna engångskrediter kan kraven i 10 § 1 mom. och 11 § 1 mom. uppfyllas genom att ett exemplar av avtalet, med de avtalsvillkor samt andra uppgifter som avses i 11 § 1 mom., lämnas eller sänds till konsumenten när nyttigheten levereras.

11 b §

Vid distansförsäljning har konsumenten rätt att frånträda ett kreditavtal genom att meddela detta till kreditgivaren inom 14 dagar efter det att avtalet har ingåtts eller efter den senare tidpunkt vid vilken konsumenten har fått den i 6 a kap. avsedda förhandsinformationen och ett i 10 § avsett exemplar av kreditavtalet i varaktig form.

Konsumenten har dock inte rätt att frånträda ett kreditavtal, om avtalsparterna redan har fullgjort samtliga sina avtalsförpliktelser på konsumentens uttryckliga begäran.

Om konsumenten frånträder ett avtal, får som ersättning av konsumenten krävas den effektiva räntan för den tid som krediten stått till konsumentens förfogande. Ersättning får dock inte krävas, om kreditgivaren inte på förhand har meddelat konsumenten att den effektiva räntan debiteras och inte heller om kreditgivaren har börjat fullgöra avtalet utan konsumentens uttryckliga begäran.

11 c §

Konsumenten ska, utan dröjsmål och senast 30 dagar efter det att meddelandet om frånträde har avsänts, till kreditgivaren återbära de medel som konsumenten tagit emot i enlighet med kreditavtalet, annars återgår avta-

let inte. Konsumenten får dock avhålla sig från att fullgöra sin egen återbäringsskyldighet tills kreditgivaren fullgör sin motsvarande skyldighet.

Kreditgivaren ska, utan dröjsmål och senast 30 dagar efter det att denne fått meddelandet om frånträde, till konsumenten återbära alla prestationer som kreditgivaren tagit emot i enlighet med avtalet. Från de prestationer som ska återbäras får dock avdras den effektiva räntan enligt 11 b § 3 mom.

24 §

Tillsynen över att detta kapitel följs utövas av konsumentombudsmannen, Konsumentverket och av länsstyrelserna såsom distriktsförvaltningsmyndigheter underställda Konsumentverket samt av Finansinspektionen, om kreditgivningen hänför sig till verksamhet som Finansinspektionen utövar tillsyn över.

En näringsidkare är skyldig att till tillsynsmyndigheterna överlämna de handlingar som gäller konsumentkrediter och som behövs för övervakningen.

Vid tillsynen över att 9 a § iakttas ger Kommunikationsverket på begäran tillsynsmyndigheten ett utlåtande om huruvida den metod för elektronisk identitetskontroll som kreditgivaren använder är en stark identifieringsmetod.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På avtal som har ingåtts innan denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

2.

Lag**om ändring av 36 kap. 6 § i strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 36 kap. 6 §, sådan den lyder i lag 769/1990, som följer:

36 kap.

Om bedrägeri och annan oredlighet

6 §

Ocker

Den som, genom att utnyttja någon annans ekonomiska trångmål eller annars trängda läge, beroende ställning, oförstånd eller lätt-sinne, vid ett avtal eller någon annan rätts-handling för sig eller någon annan utverkar eller betingar en ekonomisk förmån som står i uppenbart missförhållande till vederlaget, ska för *ocker* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För *ocker* döms också den som vid kredit-givning för sig eller någon annan tar emot el-

ler betingar ränta eller annan ekonomisk förmån som står i uppenbart missförhållande till kreditgivarens prestation, med beaktande av

1) det beviljade kreditbeloppet, kredittiden och övriga villkor i kreditavtalet,

2) den kreditrisk som är förenad med den beviljade krediten,

3) kostnaderna för sådana åtgärder av kreditgivaren som hör till omsorgsfull kredit-givning,

4) sedvanliga kostnader för kreditfinansie-ring,

5) sedvanliga allmänna kostnader för kreditverksamhet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av 4 § i räntelagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i räntelagen av den 20 augusti 1982 (633/1982) 4 §, sådan den lyder i lag 340/2002, som följer:

4 §

Dröjsmålsräntans belopp

Gäldenären ska vid dröjsmål med betalning av gäld på det försenade beloppet betala en årlig dröjsmålsränta som är sju procentenheter högre än den i 12 § avsedda referensränta som gäller vid tidpunkten i fråga.

Om dröjsmålsräntan enligt 1 mom. är lägre än den ränta som skulle betalas på gälden för tiden före förfallodagen, ska dröjsmålsräntan betalas enligt samma grund som före förfallodagen. Om gäldenärens förbindelse ansluter sig till ett konsumentkreditavtal eller ett

annat avtal enligt 2 § 2 mom. ska dröjsmålsränta dock betalas enligt samma grund som före förfallodagen i högst 180 dagar från det att gälden i dess helhet har förfallit till betalning. Om en domstol meddelar en dom i fråga om gälden innan nämnda tid löper ut, ska ränta betalas enligt samma grund som före förfallodagen till dess domen meddelats.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På gäld vars rättsgrund uppstått före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande.

Helsingfors den 8 maj 2009

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Tuija Brax*

1.

Lag**om ändring av 7 kap. i konsumentkyddslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i konsumentkyddslagen av den 20 januari 1978 (38/1978) 7 kap. 4 a §, sådan den lyder i lag 85/1993,
ändras 7 kap. 4, 11 a, 11 b och 24 §, sådana de lyder, 4 § i nämnda lag 85/1993, 11 a och 11 b § i lag 29/2005 samt 24 § i lag 385/1986 och i nämnda lag 85/1993, samt
fogas till 7 kap. nya 9 a—9 c och 11 c § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap

7 kap.

Konsumentkrediter**Konsumentkrediter**

4 §

4 §

Stadgandena i 6, 7, 9, 10 och 11 §§ samt 12 § 1 mom. tillämpas inte på konsumentkrediter som har kortare kredittid än tre månader. På dylika krediter tillämpas dock 10 och 11 §§, om krediten kan utnyttjas med hjälp av kreditkort eller något annat motsvarande identifieringsmedel.

Bestämmelserna i 9, 10 och 11 § samt 12 § 1 mom. *i detta kapitel* tillämpas inte på konsumentkrediter *med en kredittid som är högst* tre månader. På *sådana* krediter tillämpas dock 10 och 11 § om krediten kan *användas* med hjälp av *ett* kreditkort eller något annat motsvarande identifieringsmedel. *Bestämmelserna i 9 a och 9 b § tillämpas inte på nyttighetsbundna engångskrediter.*

Stadgandena i 13 och 14 §§ tillämpas endast på en nyttighetsbunden kredit samt 17 § endast på en nyttighetsbunden kredit som beviljas för förvärv av en vara.

Bestämmelserna i 13 och 14 § tillämpas endast på *nyttighetsbundna krediter* samt 17 § endast på *nyttighetsbundna krediter* som beviljas för förvärv av en vara.

Genom förordning kan stadgas att 6, 7, 9, 10 eller 11 § inte skall tillämpas på en konsumentkredit som understiger 1 000 mark. Dessutom kan genom förordning bestämmas att stadgandena i 9, 10 och 11 §§ för vissa nyttighetsbundna krediter uppfylls genom att ett dokument, som närmare fastslås i förord-

ningen, sänds till konsumenten i samband med att nyttigheten hålls tillhanda, om detta kan anses nödvändigt med hänsyn till konsumenterna, för att bevara eller skapa nyttig praxis vid debitering eller överlåtelse eller i andra frågor inom någon bransch.

4 a §

De belopp som nämns i 4 § 3 mom. och i 12 § 4 mom. kan ändras genom förordning, om det finns skäl till det på grund av den ekonomiska och monetära utvecklingen.

(upphävs)

9 a §

Innan ett avtal om konsumentkredit ingås ska kreditgivaren noggrant kontrollera kreditsökandens identitet. Om identiteten kontrolleras elektroniskt, ska kreditgivaren använda en stark identifieringsmetod.

Om kreditgivaren redan tidigare har kontrollerat konsumentens identitet på det sätt som avses i 1 mom. kan kontrollen också ske med hjälp av det personliga identifieringsmedel som skapades för konsumenten efter den inledande identifieringen.

För kundkontrollen gäller dessutom bestämmelserna i lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism (503/2008).

9 b §

Om inget annat följer av lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism ska kreditgivaren bevara de uppgifter som utgjort grund för kontrollen av den kreditsökande konsumentens identitet i fem år från det att krediten i dess helhet förfallit till betalning. Om oenighet uppstår kring ett kreditavtal ska kontrolluppgifterna dock bevaras till dess parterna har kommit överens om saken eller ärendet har avgjorts.

9 c §

Om en konsumentkredit söks och beviljas mellan klockan 23 och 7, får de med stöd av avtalet om konsumentkredit beviljade medlen betalas ut till konsumenten först efter klockan 7. Bestämmelserna i denna paragraf tilläm-

pas inte på en höjning av kreditgränsen för kontokrediter.

11 a §

Vid distansförsäljning av nyttighetsbundna engångskrediter kan kraven i 10 § 1 mom. och 11 § 1 mom. uppfyllas genom att ett exemplar av avtalet, med de avtalsvillkor samt andra uppgifter som avses i 11 § 1 mom., lämnas eller sänds till konsumenten när nyttigheten levereras.

11 a §

Vid distansförsäljning har konsumenten rätt att frånträda ett kreditavtal genom att meddela detta till kreditgivaren inom 14 dagar efter det att avtalet ingåtts eller efter den senare tidpunkt vid vilken konsumenten har fått den i 6 a kap. avsedda förhandsinformationen och ett i 10 § avsett exemplar av kreditavtalet i varaktig form.

Konsumenten har dock inte rätt att frånträda ett kreditavtal, om avtalsparterna redan har fullgjort sina samtliga avtalsförpliktelser på konsumentens uttryckliga begäran.

Om konsumenten frånträder ett avtal, får som ersättning av konsumenten krävas den effektiva räntan för den tid som krediten stått till konsumentens förfogande. Ersättning får dock inte krävas, om kreditgivaren inte på förhand har meddelat konsumenten att den effektiva räntan debiteras eller om kreditgivaren har börjat fullgöra avtalet utan konsumentens uttryckliga begäran.

11 b §

Konsumenten skall, utan dröjsmål och senast 30 dagar efter det att meddelandet om frånträde har avsänts, till kreditgivaren återbära de medel som konsumenten tagit emot i enlighet med kreditavtalet, vid äventyr att avtalet inte återgår. Konsumenten får dock avhålla sig från att fullgöra sin egen återbäringsskyldighet tills kreditgivaren fullgör sin motsvarande skyldighet.

Kreditgivaren skall, utan dröjsmål och senast 30 dagar efter det att denne fått meddelandet om frånträde, till konsumenten återbära alla prestationer som kreditgivaren tagit

11 b §

Vid distansförsäljning har konsumenten rätt att frånträda ett kreditavtal genom att meddela detta till kreditgivaren inom 14 dagar efter det att avtalet har ingåtts eller efter den senare tidpunkt vid vilken konsumenten har fått den i 6 a kap. avsedda förhandsinformationen och ett i 10 § avsett exemplar av kreditavtalet i varaktig form.

Konsumenten har dock inte rätt att frånträda ett kreditavtal, om avtalsparterna redan har fullgjort *samtliga* sina avtalsförpliktelser på konsumentens uttryckliga begäran.

Om konsumenten frånträder ett avtal, får som ersättning av konsumenten krävas den effektiva räntan för den tid som krediten stått till konsumentens förfogande. Ersättning får dock inte krävas, om kreditgivaren inte på förhand har meddelat konsumenten att den effektiva räntan debiteras *och inte* heller om kreditgivaren har börjat fullgöra avtalet utan konsumentens uttryckliga begäran.

11 c §

Konsumenten ska, utan dröjsmål och senast 30 dagar efter det att meddelandet om frånträde har avsänts, till kreditgivaren återbära de medel som konsumenten tagit emot i enlighet med kreditavtalet, annars återgår avtalet inte. Konsumenten får dock avhålla sig från att fullgöra sin egen återbäringsskyldighet tills kreditgivaren fullgör sin motsvarande skyldighet.

Kreditgivaren ska, utan dröjsmål och senast 30 dagar efter det att denne fått meddelandet om frånträde, till konsumenten återbära alla prestationer som kreditgivaren tagit emot i

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

emot i enlighet med avtalet. Från de prestationer som skall återbäras får dock avdras den effektiva räntan enligt 11 a § 3 mom.

enlighet med avtalet. Från de prestationer som ska återbäras får dock avdras den effektiva räntan enligt 11 b § 3 mom.

24 §

Tillsynen över att detta kapitel följs utövas av konsumentombudsmannen, konsumentverket och av länsstyrelserna såsom distriktsförvaltningsmyndigheter samt också av bankinspektionen, om kreditgivningen hänför sig till verksamhet som bankinspektionen har tillsyn över.

En näringsidkare är skyldig att till tillsynsmyndigheterna överlämna de handlingar som gäller konsumentkrediter och som behövs för övervakningen.

24 §

Tillsynen över att detta kapitel följs utövas av konsumentombudsmannen, *Konsumentverket* och av länsstyrelserna såsom distriktsförvaltningsmyndigheter *underställda Konsumentverket* samt av *Finansinspektionen*, om kreditgivningen hänför sig till verksamhet som *Finansinspektionen* utövar tillsyn över.

En näringsidkare är skyldig att till tillsynsmyndigheterna överlämna de handlingar som gäller konsumentkrediter och som behövs för övervakningen.

Vid tillsynen över att 9 a § iakttas ger Kommunikationsverket på begäran tillsynsmyndigheten ett utlåtande om huruvida den metod för elektronisk identitetskontroll som kreditgivaren använder är en stark identifieringsmetod.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På avtal som har ingåtts innan denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gäller vid ikraftträdandet.

2.

Lag**om ändring av 36 kap. 6 § i strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 36 kap. 6 §, sådan den lyder i lag 769/1990, som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

36 kap

36 kap.

Om bedrägeri och annan oredlighet**Om bedrägeri och annan oredlighet**

6 §

6 §

*Ocker**Ocker*

Den som, genom att utnyttja någon annans ekonomiska trångmål eller annars trängda läge, beroende ställning, oförstånd eller lätt-sinne, vid ett avtal eller någon annan rätts-handling för sig eller en annan utverkar eller betingar en ekonomisk förmån som står i up-penbart missförhållande till vederlaget, skall för *ocker* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För ocker döms också den som vid kredit-givning för sig eller någon annan tar emot el-ler betingar ränta eller annan ekonomisk för-mån som avsevärt överstiger den sedvanliga ränta som vid motsvarande kreditgivning uppbärs av de penninginrättningar som står under offentlig tillsyn.

Den som, genom att utnyttja någon annans ekonomiska trångmål eller annars trängda läge, beroende ställning, oförstånd eller lätt-sinne, vid ett avtal eller någon annan rätts-handling för sig eller *någon* annan utverkar eller betingar en ekonomisk förmån som står i uppenbart missförhållande till vederlaget, ska för *ocker* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

För ocker döms också den som vid kredit-givning för sig eller någon annan tar emot el-ler betingar ränta eller annan ekonomisk förmån som *står i uppenbart missförhållande till kreditgivarens prestation, med beaktande av*

1) *det beviljade kreditbeloppet, kredittiden och övriga villkor i kreditavtalet,*

2) *den kreditrisk som är förenad med den beviljade krediten,*

3) *kostnaderna för sådana åtgärder av kreditgivaren som hör till omsorgsfull kreditgivning,*

4) *sedvanliga kostnader för kreditfinansie-ring,*

Gällande lydelse

RP 64/2009 rd

39

Föreslagen lydelse

5) *sedvanliga allmänna kostnader för kreditverksamhet.*

Denna lag träder i kraft den
20 .

3.

Lag**om ändring av 4 § i räntelagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i räntelagen av den 20 augusti 1982 (633/1982) 4 §, sådan den lyder i lag 340/2002,
 som följer:

Gällande lydelse

4 §

Dröjsmålsröntans belopp

Gäldenären skall vid dröjsmål med betalning av gäld på det försenade beloppet betala en årlig dröjsmålsränta som är sju procentenheter högre än den i 12 § avsedda referensränta som gäller vid tidpunkten i fråga.

Om dröjsmålsröntan enligt 1 mom. är lägre än den ränta som skulle betalas på gälden för tiden före förfallodagen, skall dröjsmålsröntan betalas enligt samma grund som före förfallodagen.

Föreslagen lydelse

4 §

Dröjsmålsröntans belopp

Gäldenären ska vid dröjsmål med betalning av gäld på det försenade beloppet betala en årlig dröjsmålsränta som är sju procentenheter högre än den i 12 § avsedda referensränta som gäller vid tidpunkten i fråga.

Om dröjsmålsröntan enligt 1 mom. är lägre än den ränta som skulle betalas på gälden för tiden före förfallodagen, ska dröjsmålsröntan betalas enligt samma grund som före förfallodagen. *Om gäldenärens förbindelse ansluter sig till ett konsumentkreditavtal eller ett annat avtal enligt 2 § 2 mom. ska dröjsmålsränta dock betalas enligt samma grund som före förfallodagen i högst 180 dagar från det att gälden i dess helhet har förfallit till betalning. Om en domstol meddelar en dom i fråga om gälden innan nämnda tid löper ut, ska ränta betalas enligt samma grund som före förfallodagen till dess domen meddelats.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

På gäld vars rättsgrund uppstått före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande.